

UNIVERSITATEA LIBERĂ INTERNAȚIONALĂ DIN MOLDOVA

Cu titlul de manuscris

CZU: 343.13(043.2)

BOSTAN INA

**SANȚIUNEA – OBIECT AL RAPORTULUI JURIDIC DE
RĂSPUNDERE**

SPECIALITATEA 551.01 – TEORIA GENERALĂ A DREPTULUI

Autoreferatul tezei de doctor în drept

CHIȘINĂU, 2017

Teza a fost elaborată în cadrul catedrei Drept Public a Facultății de Drept a Universității Libere Internaționale din Moldova.

Conducător științific:

BALTAGA Dmitrii, doctor habilitat în drept, profesor universitar.

Referenți oficiali:

NEGRU Andrei, doctor habilitat în drept, conferențiar universitar.

COPTILEȚ Valentina, doctor în drept, conferențiar universitar.

Componența Consiliului Științific Specializat:

1. SMOCHINĂ Andrei, președinte, doctor habilitat în drept, profesor universitar.
2. POSTU Ion, secretar științific, doctor în drept, conferențiar universitar.
3. ARAMĂ Elena, doctor habilitat în drept, profesor universitar
4. GRECU Raisa, doctor habilitat în drept, conferențiar universitar.
5. NEGRU Boris, doctor în drept, conferențiar universitar.
6. CUZNEȚOV Alexandru, doctor în drept, conferențiar universitar.
7. ROMANDAȘ Nicolae, doctor în drept, profesor universitar.

Susținerea va avea loc pe data de 08.09.2017 ora 12.00 în ședința Consiliului Științific Specializat D 34.551.01–08 din cadrul Universității Libere Internaționale din Moldova pe adresa: str. Vlaicu Pîrcălab 52, Chișinău MD 2012, Republica Moldova, aud. 214.

Teza de doctor și autoreferatul pot fi consultate pe paginile web a Consiliului Național de Acreditare și Atestare (www.cnaa.md), Biblioteca Națională Științifică a Republicii Moldova, Biblioteca ULIM.

Autoreferatul a fost expediat la data de: 17.07.2017.

Secretar științific al Consiliului Științific Specializat D 34.551.01–08

POSTU Ion

doctor în drept,
conferențiar universitar.

Conducător științific

BALTAGA Dmitrii

doctor habilitat în drept,
profesor universitar.

Autor

BOSTAN Ina

REPERE CONCEPTUALE ALE CERCETĂRII

Actualitatea și importanța problemei abordate. Mereu prezentă și actuală în conștiința juridică, având rădăcini adânci în spațiul dreptului și nu numai, tema sancțiunii în particular și a răspunderii juridice, în general, își găsește o nouă consacrare în doctrina juridică și în actualul sistem legislativ. Acest lucru nu prezintă o noutate, căci aceste noțiuni nu au fost niciodată unele monotone. Cunoașterea și înțelegerea sensului noilor reglementări și curente în materia sancțiunii și a răspunderii juridice, nu poate să aibă ca punct de plecare, decât studiul sancțiunii, abordat prin prisma fenomenului răspunderii juridice. Ori, ținem să menționăm că, problema tragerii la răspundere și a aplicării constrângerii de stat, este strâns legată de sancțiunea juridică. Examinarea sancțiunilor în cadrul problemei răspunderii juridice ne poate oferi o prezentare mai obiectivă a sancțiunilor, deoarece sunt scoase în evidență multitudinea lor, rolul și valoarea în realizarea dreptului.

Considerăm că, soluționarea practică a problemelor legate de sancțiunile juridice nu poate fi realizată, fără o înțelegere teoretică a problemelor legate de acest concept. Abordarea modernă a definiției de sancțiune face necesară dezvoltarea de noi cercetări și clasificări, pentru aplicarea lor în practică.

În doctrină, subiectul sancțiunii juridice prezintă un interes deosebit. În ceea ce privește stadiul actual al cercetărilor științifice, aspecte referitoare la sancțiunea juridică au fost analizate în literatura de specialitate autohtonă și străină, atât în cadrul unor lucrări mai ample de tipul cursurilor universitare și al tratatelor, cât și în cadrul unor lucrări monografice sau al unor studii de specialitate privind aspectele punctuale ale sancțiunii juridice. În raport cu stadiul actual al cercetării domeniului respectiv, astfel cum a fost evidențiat în denumirea tezei, rezultă o serie de aspecte care nu au fost deloc sau într-o măsură insuficientă, cercetate în literatura de specialitate.

Apropierea noastră de această instituție juridică nu se face cu intenția unei tratări exhaustive. Studiul vizat își propune o cercetare a fenomenului sancțiunii juridice, ca obiect al raportului juridic de răspundere, printr-o abordare generală și complexă, ținându-se cont de dimensiunea și importanța subiectului supus cercetării. Ori, importanța studierii sancțiunii juridice rezultă din necesitatea de a-i determina orientările de dezvoltare, de a cunoaște principiile și modalitățile de aplicare, asigurându-se respectarea dreptului, în general și al drepturilor și libertăților fundamentale ale membrilor societății, în particular. De asemenea, cercetarea sancțiunilor juridice ar extinde înțelegerea noastră cu privire la importanța instituției răspunderii juridice și a normei de drept, precum și, la efectul aplicării sancțiunilor juridice asupra comportamentului membrilor societății.

Nu în ultimul rând, actualitatea temei rezidă și în interesul crescut acordat în ultimii ani pentru dezvăluirea resorturilor și fațetelor sancțiunii juridice, interes venit mai ales din permanenta modificare a realității, care pune semne de întrebare și ridică probleme, ce erau considerate ca definitiv soluționate. Progresul, în general, ne obligă la noi revalorificări și

reconsiderări și în planul sancțiunii și răspunderii juridice. Conceptul de sancțiune este, în aceste condiții, un concept încărcat de noutate și covârșit de multiple perspective, pe care le poate oferi tratarea lui. Mai mult decât atât, în economia oricărui stat, sancțiunile își au locul bine determinat, având un rol fundamental în ansamblul de garanții juridice, destinate să asigure desfășurarea în condiții optime a actului de justiție, constituind un instrument, la îndemâna organelor statului, ce trebuie adaptat la fiecare situație specifică în caz de încălcare a normelor juridice.

Astfel, importanța sancțiunii juridice pentru ocrotirea și întărirea ordinii de drept, actualitatea ei la etapa contemporană de dezvoltare a gândirii juridice și necesitatea de cercetare teoretică, au determinat alegerea temei prezentei teze. Utilizând analiza de conținut, printr-o cercetare documentară descriptivă dar și de analiză a vastei literaturi de specialitate, prezentul studiu își propune să identifice conținutul conceptelor enunțate, cu prezentarea punctului propriu de vedere asupra problematicii.

Descrierea situației în domeniul de cercetare. Problema sancțiunilor juridice, considerăm că, este dezvoltată suficient în Teoria Generală a Dreptului, cu toate că, studii mai ample și mai complexe găsim în științele juridice de ramură. Dintre autorii din R Moldova, care mai mult sau mai puțin, au contribuit la înțelegerea fenomenului sancțiunii juridice, îi putem menționa pe: D. Baltag, Gh. Avornic, B. Negru, A. Bloșenco, V. Guțuleac, I. Creangă, E. Cojocar, etc. Dacă este să ne îndreptăm privirea către autorii români, este cazul să amintim câteva nume notorii, ale căror lucrări monografice sunt poate cele mai complexe, în ceea ce privește studiul instituției sancțiunii și aici ne referim la autorii - Mihai Bădescu și Lidia Barac. De asemenea, merită menționați și cercetătorii: M. N. Costin, I. Craiovan, N. Popa, G. Vrabie etc. O contribuție deosebită, la studiul sancțiunii juridice, o au și lucrările cercetătorilor din Federația Rusă, dintre care menționăm: O. Leist, S. Alexeev, S. Bratusi, N. Malein, A.V. Malico, M.N. Marcenco, D. Lipinschii etc.

În ultimii cinci ani, în materie de studii dedicate totalmente problemei sancțiunii juridice - ca obiect al raportului de răspundere, nici Republica Moldova și nici statele vecine nu excelează. Totuși, regăsim autori ce se preocupă de problematica dată, într-un context mai larg sau mai restrâns, și aici îi putem menționa pe cercetătorii: D. Baltag (2010) [4]; Gh. Avornic (2016) [1]; N. Romandaș (2015) [9]; G. Boroș (2012) [10]; E. Comarnițaia (2012) [19]; I. Humă (2000) [28]; C. Ignătescu (2014) [29]; M. Ionescu (2011) [30]; I. Turcu (2011) [37]; C. Voicu (2013) [38]; Комаров С. (2012) [45] etc.

Concluzionând, putem menționa că, conceptul sancțiunilor și o serie de probleme legate de acest subiect, constituie obiectul discuțiilor multiple, în procesul căruia s-au depistat o serie de probleme examinate insuficient și care au permis autorului de a-și trasa scopul și obiectivele pentru cercetare.

Scopul și obiectivele lucrării. Lucrarea își propune ca scop cercetarea complexă și multilaterală a sancțiunii juridice - ca obiect al raportului juridic de răspundere, prin

determinarea naturii sale juridice, a conținutului, caracterelor, funcțiilor și scopului, principiilor și eficacității sale, fapt ce va contribui la argumentarea științifică a acestui concept, întru formularea recomandărilor de perfecționare a cadrului instituțional, juridic și normativ, în vederea reliefării aspectului acesteia.

Practic, în cercetarea propriu-zisă, toată documentarea care a fost realizată a cuprins două linii mari: concepția doctrinei, pe de o parte și legislația, pe de altă parte, iar criteriile folosite au avut în vedere reprezentativitatea și relevanța acestora întru elucidarea naturii juridice a sancțiunii, ca obiect al raportului juridic de răspundere.

Atingerea scopului propus presupune realizarea următoarelor **obiective**: examinarea doctrinei juridice și identificarea opiniilor și teoriilor existente privind sancțiunea juridică ca obiect al raportului de răspundere; fundamentarea teoretică a conceptului de raport juridic de răspundere și stabilirea legăturilor indisolubile între noțiunile de sancțiune juridică și raport juridic de răspundere; examinarea naturii juridice a sancțiunii prin studiul comparativ al definițiilor furnizate de doctrină și formularea unei noi definiții a sancțiunii juridice – ca obiect al raportului juridic de răspundere; studierea evoluției sancțiunii juridice și identificarea criteriilor ce diferențiază sancțiunea juridică de cea morală și cea religioasă; identificarea caracterelor, scopului și funcțiilor sancțiunii în cadrul raportului juridic de răspundere; identificarea și sistematizarea celor mai importante clasificări ale sancțiunilor juridice; identificarea și sistematizarea principiilor aplicării sancțiunilor juridice, precum și, investigarea și elucidarea problemei eficacității sancțiunilor juridice; determinarea și stabilirea regimului juridic al sancțiunilor juridice în cadrul diferitor raporturi de răspundere juridică; elaborarea propunerilor și recomandărilor ce vizează completarea doctrinei și perfecționarea legislației Republicii Moldova în această problemă.

Metodologia cercetării științifice. Baza metodologică a tezei o constituie metodele generale de cunoaștere ale teoriei statului și dreptului, precum cea: istorică, deductivă, logică, analitică, comparativă, structural-sistematică etc. Am folosit și combinat aceste metode de cercetare specifice, în dependență de problematica abordată în teză. Astfel, o primă metodă folosită este metoda deductivă, prin care s-a realizat analiza textelor legislației dar și a discursului doctrinar, metodă care se regăsește absolut în toate părțile tezei. Analiza realizată de autor a fost diferită, îmbinând prezentarea elementelor teoretice cu situații de fapt concrete din jurisprudență, astfel încât, lucrarea nu este doar o redare a textelor doctrinare și legislative, ci o reală analiză a conceptelor. Datorită metodei comparative, sancțiunea juridică este studiată atât ca obiect al raportului juridic de răspundere cât și ca element integrant al normei de drept. Cu toate acestea, în timpul analizei subiectului vizat, autorul a folosit și metode speciale de cercetare, precum cele: statistice, psihologice, sociologice etc. Deoarece lucrarea se presupune a fi un studiu amplu, propunându-și să depășească stadiul enunțiativ al conceptelor, considerăm că, datorită acestor metode s-a ajuns la îmbinarea elementelor de doctrină, cu elemente de legislație și nu în ultimul rând, cu practica judiciară.

Noutatea și originalitatea științifică este determinată de scop și obiective, derivate din modalitatea de abordare a problemei, din însăși natura obiectului de cercetare. Astfel, teza constituie un prim studiu amplu al doctrinei juridice și al cadrului normativ privind sancțiunea juridică, în contextul transformărilor intervenite, pe tărâm legislativ, în vederea identificării fațetelor acestui concept și reconfigurării noțiunii de sancțiune – ca obiect al raportului juridic de răspundere. Tratând, în ansamblu, aspectele terminologice și evolutive, tipurile de sancțiuni juridice și aspectele conceptuale privind natura juridică a sancțiunii, precum și făcând o analiză profundă a aspectelor legate de aplicarea sancțiunilor în cadrul raportului juridic de răspundere, autorul înglobează în prezenta lucrare cele mai recente abordări, dezbateri și teze ce țin de problematica respectivă. Noutatea lucrării este marcată și de alte aspecte de cercetare științifică, precum:

- analiza stării și gradului de elaborare în știința juridică a conceptului și importanței sancțiunii juridice – ca obiect al raportului de răspundere juridică, cu evidențierea problemelor-cheie ale cercetării și argumentarea poziției personale privind aderarea la unele concepții sau expunerea unor noi soluții științifice;

- tema tezei și caracterul sarcinilor formulate în ea, au condiționat necesitatea abordării complexe a conceptului sancțiunii juridice – ca obiect al raportului juridic de răspundere, pentru a explica esența, precum și locul acestuia în cadrul raportului juridic de răspundere;

- în lucrare, de asemenea, s-a subliniat ambiguitatea definiției de sancțiune, s-a investigat natura ei juridică, inclusiv prin particularități, tipuri, principii, raportul cu răspunderea juridică, propunându-se o definiție proprie;

- de asemenea, s-a trasat și evidențiat o paralelă între sancțiune - ca element al normei juridice și sancțiune ca obiect al raportului juridic de răspundere, prin determinarea coraportului dintre ele;

- o noutate științifică prezintă și faptul că, autorul a construit un model de utilizare a sancțiunilor, prin evidențierea și clasificarea principiilor de aplicare a sancțiunilor etc.

Astfel, în procesul de cercetare au fost obținute următoarele rezultate: a fost realizat un studiu complex al doctrinei și al cadrului normativ ce vizează sancțiunea ca obiect al raportului juridic de răspundere și sistematizat aparatul critic incident în această materie; a fost analizată fundamentarea teoretică a conceptului de raport juridic de răspundere și sistematizate elementele ce diferențiază noțiunile de răspundere juridică, raport juridic de răspundere de noțiunea de sancțiune juridică; în urma cercetărilor comparative a definițiilor furnizate de doctrină au fost înaintate propuneri de definire a sancțiunii - ca obiect al raportului juridic de răspundere; a fost analizată sancțiunea juridică din punctul de vedere al evoluției sale istorice și sistematizate criteriile de delimitare a sancțiunilor juridice de cele ale sancțiunii morale și religioase; au fost identificate și sistematizate caracterele, scopul și funcțiile sancțiunii în cadrul raportului juridic de răspundere; au fost identificate cele mai importante clasificări ale sancțiunilor juridice cu propunerea de a îmbogăți literatura de specialitate cu noi clasificări; au fost identificate

principiile aplicării sancțiunilor juridice, cu înaintarea propunerilor de clasificare a lor; au fost elucidate și sintetizate problemele juridice în ceea ce privește aspectul eficienței aplicării sancțiunilor juridice; a fost determinat și stabilit regimului juridic al sancțiunilor în cadrul diferitor raporturi de răspundere; au fost formulate concluzii teoretice și recomandări orientate spre completarea doctrinei și legislației Republicii Moldova în această problemă.

Problema științifică importantă soluționată constă în elaborarea instrumentarului de identificare și fundamentare științifică a conceptului sancțiunii juridice – ca obiect al raportului juridic de răspundere, fapt care determină evidențierea acestuia în cadrul dimensiunii subiective de ansamblu a răspunderii juridice, iar prin consecință și dezvoltarea sistemului de reglementare a sa, considerent ce duce la clarificarea și perfecționarea pentru teoreticienii și practicienii din domeniul dreptului a celor investigate, în vederea implementării ultimelor modificări și completări operate în cadrul acestui studiu.

Importanța teoretică a tezei este determinată de noutatea sa științifică, actualitatea și concluziile generale formulate. Astfel, importanța tezei rezidă și în modul de analiză a temei, precum și, abordarea și explicarea, dintr-o perspectivă diferită, a conceptului de sancțiune juridică. Concluziile și recomandările enunțate în teză, vor permite dezvoltarea anumitor direcții în știință, legislație și practică. Aceasta, la rândul său, va determina revizuirea opiniei tradiționale cu privire la sancțiunea juridică.

Valoarea aplicativă a tezei. Analizele, concluziile și recomandările cuprinse în conținutul tezei, ce țin de chestiunile de înțelegere a termenilor de sancțiune, raport juridic de răspundere, a raportului dintre ele, crează o anumită bază teoretică și practică, ce va constitui un instrument de lucru util practicienilor, având posibilitatea de a contribui la schimbarea opticii cu privire la sancțiune ca obiect al raportului juridic de răspundere.

Astfel, rezultatelor obținute pot fi implementate: în plan teoretico - științific, ca material suplimentar pentru o înțelegere mai complexă a fenomenului sancțiunii juridice în cadrul raportului de răspundere juridică; în plan didactico - științific, la predarea cursului de Teorie generală a dreptului; în plan normativ – legislativ, la realizarea procesului de legiferare ce vizează elaborarea și modificarea unor acte normative.

Rezultatele științifice principale înaintate spre susținere: fundamentarea științifică a conceptului de sancțiune juridică – ca obiect al raportului juridic de răspundere; identificarea naturii juridice și stabilirea caracterelor generale, funcțiilor și scopului sancțiunii juridice – ca obiect al raportului juridic de răspundere; identificarea principiilor de aplicare a sancțiunilor juridice; elucidarea principalelor probleme ce țin de calculul eficacității sancțiunilor juridice etc.

Implementarea și aprobarea rezultatelor științifice. Rezultatele principale ale tezei au fost prezentate și comunicate în cadrul mai multor conferințe internaționale și naționale, publicate în diverse reviste de specialitate, fapt ce a contribuit la îmbogățirea cadrului teoretic național, cele mai importante fiind următoarele: Bostan Ina. Noțiunea, conținutul și clasificarea sancțiunilor juridice. În: Legea și viața nr. 8, 2015. p. 33-37 (0,3 c.t.); Bostan Ina. Aspecte

teoretice privind regimul juridic al sancțiunilor contravenționale. În: Jurnalul juridic național: teorie și practică nr. 10, 2015. p. 60-65 (0,4 c.t.); Bostan Ina. The concept, and the classification of the legal sanctions. В: Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Сер. Юриспруденція 2015, nr. 14, том 1. p. 29-31 (0,2 c.t.); Bostan Ina. Principiile aplicării sancțiunilor juridice. În: Studii Juridice Universitare nr. 1-2, 2016. p. 130-146 (0,5 c.t.) etc.

De asemenea, concluziile generale și elementele de noutate și-au găsit implementarea în programa analitică a cursului de Teorie generală a dreptului la ULIM.

Publicațiile la tema tezei. Rezultatele investigațiilor au fost reflectate în 11 publicații ale autoarei în revistele de specialitate acreditate de CNAA și culegeri de materiale ale conferințelor științifice naționale și internaționale. Volumul total al publicațiilor este de 4,6 c.a

Volumul și structura tezei: Introducere; patru capitole; concluzii generale și recomandări; bibliografia din 284 titluri; 170 pagini text de bază; declarația privind asumarea răspunderii; CV-ul autorului.

Cuvintele-cheie: sancțiune juridică, pedeapsă, constrângere de stat, răspundere juridică, normă juridică, normă socială, eficacitate juridică, ordine de drept.

CONȚINUTUL TEZEI

Teza de doctor intitulată „**Sancțiunea juridică – obiect al raportului juridic de răspundere**” reprezintă o analiză a unui concept deosebit de important din sfera juridică. Lucrarea este structurată în patru capitole, divizate în subcapitole, fiecare din acestea reprezentând o cercetare a acestei instituții din perspectivă juridică, istorică, sociologică, psihologică etc., prin prisma multitudinii de concepte cu care interferează și din perspectiva contemporaneității și a încercărilor la care aceasta este supusă în contextul actual.

Astfel, lucrarea debutează cu o introducere, care cuprinde prezentarea generală a problemei cercetate, importanța teoretică a tezei, scopul, obiectivele, rezultatele cercetării, noutatea științifică, precum și, valoarea aplicativă și aprobarea rezultatelor tezei.

În Capitolul 1 - „**Analiza studiilor științifice cu privire la sancțiunea juridică**” se face o analiză detaliată a sancțiunii reflectată în lucrările doctinarilor autohtoni, ruși, români și din alte state.

În Subcapitolul 1.1 „*Fenomenul sancțiunii juridice în contextul cercetărilor științifice*” o atenție deosebită este acordată analizei lucrărilor cercetătorilor din domeniu, care au contribuit în mare măsură, chiar și tangențial, la cercetarea conceptelor de sancțiune juridică, răspundere juridică și a altor probleme actuale legate de tema tezei. Astfel, putem conchide că, aspecte referitoare la sancțiunea juridică au fost analizate, atât în literatura juridică străină, cât și în cea autohtonă, fie în cadrul unor lucrări complexe, cum sunt tratatele și cursurile universitare, cât și în cadrul unor monografii și articole științifice de specialitate privind aspecte punctuale ale sancțiunii.

Sanctiunea a constituit subiect de discuții dintotdeauna și pentru filosofi, și pentru sociologi și pentru istorici, dar mai ales pentru juriști. În timp, acestui subiect i-au fost consacrate lucrări prețioase, care nu și-au pierdut nici până azi valoarea, ca surse de informații. Însă, unele probleme erau examinate în aceste lucrări, ținând cont de reprezentările politico-ideologice care au dominat acele timpuri, fapt care au condus la interpretări vagi ale faptelor, uneori chiar denaturând înțelegerea lor. Totuși, nu se poate să trecem cu vederea numele unor autori, în ale căror opere au fost relatate diverse aspecte ce țin de sanctiunea juridică. Aici putem menționa lucrările autorilor C. Beccaria [7], H. Grotius [24], Im. Kant [31], Gh. L. Montesquieu [32], M. Foucault [22], E. Speranția [36] etc.

Dacă este să ne expunem asupra doctrinei din perioada actuală, aici îi putem menționa pe: D. Baltag [2,3,4], Gh. Avornic [1], B. Negru [34], A. Bloșenco [8], E. Cojocaru [18], V. Guțuleac [25,26], M. Bădescu [6], L. Barac [5], I. Ceterchi [17], I. Craiovan [21], N. Popa [35], G. Vrabie [39], O. Leist [46], S. Alexeev [41], S. Bratusi [44], N. Malein [48], A.V. Malico [49], M.N. Marcenco [50], D. Lipinschii [47] etc.

Studiul analitic al lucrărilor menționate, ne permite să concluzionăm că, ele sunt consacrate, în mare parte, aspectelor aplicative ale problematicii. În ceea ce privește determinarea rolului și locului sancțiunii în sistemul raportului juridic de răspundere, problema este elucidată mai mult prin prisma referirii la sferele ramurilor de drept concrete, cum ar fi: sancțiunea penală, sancțiunea civilă, sancțiunea contravențională etc. Și totuși, după cum ne-am expus anterior, aspectul teoretic de drept al problemei sancțiunii în știința modernă este insuficient elucidată. De exemplu, actualmente nu există un studiu conceptual de ansamblu, consacrat special problemelor naturii juridice, genezei, evoluției, particularităților, scopului, eficacității aplicării acestui fenomen, în ceea ce privește raportul juridic de răspundere. Studiul de față vine să completeze această lacună. Mai mult decât atât, discutarea acestor probleme pot contribui la perfecționarea metodologiei de studiere a eficienței reglementărilor legale, la o utilizare mai largă în științele juridice a metodelor de analiză cantitativă, aprofundarea și extinderea studiilor relevante. Examinarea sancțiunilor, de asemenea, ar extinde înțelegerea noastră cu privire la importanța instituțiilor răspunderii juridice și normei de drept, precum și, la efectul aplicării sancțiunilor juridice asupra comportamentului membrilor societății.

Astfel, în scopul elucidării complexe a temei abordate s-a efectuat o retrospectivă a acestor manifestări doctrinare, care ne-au influențat în procesul demarat. Aceste studii ne-au oferit posibilitatea de a ne forma o concepție clară asupra subiectului ales spre cercetare și de a ne trasa scopul și obiectivele cercetării.

Referitor la Subcapitolul 1.2 „*Evaluarea studiilor științifice privind sancțiunea juridică prin prisma legăturilor ei funcționale, genetice cu alte fenomene sociale și juridice și identificarea problemelor de cercetare*” o concluzie care se impune este că, în literatură nu există o părere unică în privința noțiunii, ca atare, de sancțiune. Totodată, faptul că anume categoria de sancțiune atrage atenția savanților juriști, istorici, politologi, sociologi etc. este explicat, inclusiv,

prin legătura reciprocă a problemei sancțiunilor, cu cercetarea fenomenului răspunderii juridice, constrângerii din partea statului. Mai mult decât atât, în enciclopedii, în dicționarele explicative ale limbii române și alte surse, prin termenul, sancțiune, sunt înțelese o mulțime de acțiuni și noțiuni. În așa fel, prin sancțiune se înțelege: măsură de constrângere (sancțiune prevăzută de lege pentru cei care încalcă dispozițiile ei); măsură de constrângere (de natură politică, economică sau militară) aplicată unui stat de către o organizație internațională pentru a reprimă un act de violență sau posibilitatea unui asemenea act; penalizare (primită de un sportiv); măsură de influență; activitățile împotriva părții care a încălcat contractul, acordul; protecția inviolabilității legii etc. Din punctul nostru de vedere, *una din cauzele semnificației multiple a termenului sancțiune, este încercarea de a combina categoriile filosofice, sociale, psihologice și de alt gen, cu cele juridice.*

Lidia Barac menționează că, termenul „sancțiune”, frecvent utilizat în limbajul juridic, nu are întotdeauna un sens clar, univoc. Prin urmare, este necesar să distingem principalele sale accepțiuni, în directă relație cu funcțiile diferite pe care le îndeplinește sancțiunea, în general [5, p.75]

Astfel, literatura de specialitate abordează problema sancțiunii juridice, pe care o plasează, fie în contextul teoriei generale a dreptului, fie în cadrul disciplinelor juridice de ramură. Analizată ca o categorie de ramură, aparținând dreptului civil, penal, contravențional, disciplinar etc., sancțiunea juridică este amplu dezbătută și profund analizată sub aspectul particularităților prezentate, a condițiilor ce o însoțesc și a principiilor ce o guvernează. Însă, pentru știința teoriei generale a dreptului, elaborarea și stabilirea noțiunii unice a sancțiunii are o semnificație nu doar terminologică, ci și metodologică. Mai mult decât atât, fundamentarea acestui concept juridic, este și va fi determinată de marile transformări din societate, mai ales în spațiul european al ultimelor două secole, făcând referire, evident, și la reformele normative, reforme ce au marcat sistemul dreptului din Republica Moldova.

Demersul științific al cercetării a evidențiat faptul că, expresia „sancțiune juridică” este susceptibilă de următoarele accepțiuni: *element structural al normei juridice; element al raportului juridic de răspundere; instituție de drept.*

În primul sens, sancțiunea juridică este elementul structural al normei juridice care prevede consecința încălcării dispoziției. În al doilea înțeles, prin sancțiune juridică se înțelege acea formă de sancțiune socială, care constă în transpunerea în realitate a elementului normei juridice, ce conține consecința încălcării dispoziției. În al treilea sens, prin sancțiune juridică se înțelege instituția alcătuită din ansamblul normelor juridice, care reglementează genurile și formele de consecințe ale încălcării dispozițiilor normelor juridice [13, p. 244-248].

De asemenea trebuie de menționat faptul că, din punct de vedere gnoseologic, trebuie să se diferențieze sancțiunea normei juridice ca element al structurii logice a acesteia, de sancțiunea în calitate de măsură de constrângere, aplicată celui ce încalcă legea, adică trebuie diferențiată sancțiunea, în sens *formal* de sancțiunea, în sens *material* [4, p. 239].

De asemenea, putem conchide că, literatura de specialitate ne oferă atât o interpretare îngustă, cât și una extinsă a termenului sancțiune [5, p. 218-219]. *Interpretarea îngustă* a termenului reiese din dreptul roman și se bazează pe faptul că, definiția teoretică generală a sancțiunii - pedeapsa - are la bază dezvoltarea sancțiunii, doar, în cadrul unui domeniu de drept – și anume al dreptului penal. Astfel, în special, unii cercetători înțeleg *sancțiunea ca consecințe nefavorabile pentru subiectul care a admis un comportament ilegal sau indicația asupra acelor consecințe nefavorabile, care pot și trebuie să survină pentru persoanele sau organele care au încălcat dispozițiile normelor de drept*. Aici, putem chiar să menționăm că, în literatura de specialitate termenul sancțiune și pedeapsă uneori sunt folosite ca sinonime. În dreptul penal, deseori, termenul *sancțiune* este înlocuit prin *pedeapsă*, totodată accentuând că, acesta este specific numai dreptului penal. Normele de conduită însă au evoluat, perfecționându-se și adaptându-se stadiului dezvoltării sociale.

Odată cu evoluția raporturilor juridice are loc complicarea metodelor de reglementare juridică, apar tipuri de norme juridice mai noi. Treptat, societatea a ajuns la situația, când în arsenalul mijloacelor de reglementare juridică și-au găsit locul, nu doar, normele juridice prohibitive și alte norme imperative, ci și cele de recomandare, de stimulare etc. Răspândirea tipurilor noi de norme juridice a condiționat apariția tipurilor noi de sancțiuni și, de aceea, *conceperea sancțiunilor, doar, ca pedepse și alte măsuri de constrângere de stat a condus la controverse și discuții în teoria generală a dreptului*. La rândul său, *interpretarea vastă* a termenului, sancțiune, este bazată pe faptul că, este posibilă examinarea sancțiunii atât pe plan negativ, cât și pe plan pozitiv, și anume, a sancțiunii ca măsură de constrângere și a sancțiunii ca măsură preventiv-educațională, ca stimulator al comportamentului legal etc.

Vorbind despre conținutul răspunderii juridice, credem că și aici sancțiunea trebuie înțeleasă atât *în plan larg*, cât și *în plan restrâns*. În sensul **larg** al cuvântului, trebuie considerată sancțiune, orice consecință negativă care survine în urma tragerii la răspundere a delicventului. În acest caz, considerăm că, nu prezintă importanță caracterul și natura socială a acestor consecințe. În sens **restrâns** însă, sancțiunea trebuie înțeleasă ca o formă juridică de constrângere de stat, constrângere ale cărei forme și dimensiuni sunt stabilite de organele competente ale puterii de stat. Aici, putem menționa că, termenul constrângere de stat nu se confundă cu termenul de sancțiune. Constrângerea de stat reprezintă un tip al constrângerii sociale, ce constă în influența externă fizică, psihică sau de alt gen a organelor împuternicite de stat asupra voinței, conștiinței și comportamentului subiecților, prin intermediul aplicării față de ei a măsurilor juridice nefavorabile. Cu toate acestea, *sancțiunile juridice pot fi realizate și fără aplicarea măsurilor de constrângere de stat. În același timp, sancțiunea conține aprecierea juridică finală a încălcării, ceea ce nu putem spune despre toate tipurile de constrângere de stat, odată ce măsurile constrângerii de stat în esența lor sunt mai vaste decât sancțiunea, deoarece nu toate măsurile de constrângere sunt sancțiuni* [13, p.244-248]. Aici, autorul se raliază opiniei

cercetătorilor I. Craiovan și I. Ceterchi care afirmă că „cu toate că aparține domeniului general al constrângerii, totuși sancțiunea juridică nu este sinonimă noțiunii constrângerii etatice [17, p.40].

În consecință, putem conchide că, indiferent de modul în care este prezentată natura sancțiunii, în literatura de specialitate, ele sunt caracterizate printr-o serie de particularități: *reprezintă grupul de bază al măsurilor nefavorabile garantate de forța de constrângere a statului. Aceste măsuri se deosebesc de toate celelalte prin faptul că, ele se prezintă în calitate de reacție a puterii de stat la faptul încălcării normelor juridice, sunt îndreptate spre prevenirea ei* [13, p.244-248].

În Capitolul 2 - „**Abordări teoretice privind conceptul de sancțiune juridică**” am efectuat cercetarea, pornind de la definirea conceptului de „răspundere juridică” și al celui de „raport juridic de răspundere” și la diferențierea acestora de cel de „sancțiune juridică”.

Referindu-ne la Subcapitolul 2.1 „*Conceptul raportului juridic de răspundere. Coraportul între noțiunile sancțiune, raport juridic de răspundere și răspundere juridică*” putem conchide că, mulți cercetători identifică termenul „sancțiune” cu termenul „răspundere juridică”. Acest lucru este într-un anumit fel explicabil, deoarece soluționarea practică a problemei, despre sancțiunile pentru încălcări, nu poate fi înțeleasă și fără conștientizarea teoretică a problemelor răspunderii juridice.

Astfel, putem confirma că, în doctrină s-a format un număr destul de mare de diverse modalități de interpretare a răspunderii juridice. Cercetătorul D. Baltag, unind aceste modalități, a ajuns la următoarele concluzii: răspunderea juridică este o sancțiune, o pedeapsă care prevede o măsură de constrângere a delincventului de către stat; obligația juridică a persoanei vinovate de săvârșirea unui delict să suporte sancțiunea; raport juridic, în cadrul căruia delincventul suportă o măsură de constrângere aplicată de stat [4, p. 118].

Astfel, *răspunderea juridică* este un raport juridic instituit, de regulă, de către un organ competent de stat, în urma săvârșirii unei fapte ilicite, de către un făptuitor, cel din urmă fiind ținut să execute o sancțiune juridică corespunzătoare faptei săvârșite.

Raportul de răspundere juridică este constituit, ca și orice raport juridic, din: subiectele raportului; obiectul raportului și conținutul raportului. *Subiecte* ale raporturilor juridice de răspundere sunt, pe de o parte, persoana care a săvârșit fapta, iar pe de altă parte, organul de stat competent să aplice sancțiunea. Dar, posibilitatea statului de a aplica sancțiuni nu este aceeași în toate situațiile. În cazurile grave, când fapta ilicită aduce atingeri unor valori de importanță majoră pentru întreaga societate, statul ca reprezentant al societății, este obligat să intervină pentru a restabili ordinea juridică perturbată și a înlătura consecințele negative produse. Dacă, dimpotrivă, faptele ilicite lezează interesele de grup sau individuale, intervenția statului este condiționată și de atitudinea persoanei vătămate prin asemenea fapte. Aceasta însă, nu va putea acționa direct pentru a obține reparația și repunerea sa în situația anterioară săvârșirii faptei, întrucât potrivit unui principiu, cu rădăcini până în dreptul roman - *nimănui nu-i este permis să-și facă dreptate singur*. De aceea, persoana lezată printr-o faptă ilicită, poate apela la forța de

constrângere, pentru realizarea dreptului său la reparație, dar, în egală măsură, poate și renunța la acest drept. *Conținutul* raportului juridic de răspundere este alcătuit dintr-un complex de drepturi și obligații corelative, ce revin celor două subiecte implicate în raportul juridic de răspundere. În așa fel, conținutul răspunderii juridice, ca raport juridic, reprezintă acțiunile efective ale părților de realizare a drepturilor și obligațiilor sale subiective. Adesea, este posibil ca latura obligațională să cadă mai accentuat pe un subiect, ceea ce nu influențează, însă, calitatea de raport juridic al răspunderii. În dreptul contravențional, de exemplu, contravenientul este obligat la o sancțiune bine individualizată și executată în condițiile legii. Tot astfel statul, ca subiect al raportului juridic de răspundere, are dreptul să aplice o sancțiune și să o pună în executare, dar aceasta implică și obligația corelativă de a aplica doar o sancțiune legală, proporțională cu pericolul social al faptei și de a asigura executarea ei corespunzătoare. Respectiv, răspunderea juridică pentru fapta ilicită constă nu doar în obligația de a fi supus măsurii de influență din partea organelor de stat sau în obligația de a suporta măsurile de influență a constrângerii de stat pentru acțiunea ilegală săvârșită, dar și în acțiunea ca atare a organelor de stat asupra persoanei care a încălcat norma. *Și în fine, obiectul* raportului juridic de răspundere constă în sancțiunea aplicată subiectului care a încălcat norma. Fie că se referă la persoana autorului faptei ilicite, la bunurile acestuia sau la valabilitatea unor acte juridice, sancțiunea juridică presupune constrângerea statală, cu toate consecințele negative ce decurg din ea.

Ținând cont de cele menționate, autorul a determinat și conexiunile dintre răspunderea juridică și sancțiunea juridică. Aici, putem menționa că, aceste două noțiuni sunt distincte, deși între ele se instituie relații complexe. Astfel, în raport cu instituția răspunderii juridice, sancțiunile juridice apar ca o premisă. Răspunderea juridică nu apare decât dacă a avut loc încălcarea unor norme de drept care, prin excelență, sunt înzestrate cu sancțiuni. Pe de altă parte, sancțiunea juridică apare ca obiect al răspunderii juridice, ca scop final al acesteia. Așa privită, răspunderea juridică apare ca un cadru instituțional și juridic care asigură realizarea sancțiunilor juridice.

În subcapitolul 2.2 „*Considerații generale asupra definiției sancțiunii juridice ca obiect al raportului juridic de răspundere*”, făcând analiza comparativă a lucrărilor în acest domeniu, autorul a ajuns la concluzia că, unii autori înțeleg sancțiunile: ca indicație asupra măsurilor de constrângere (sau măsurile ca atare), care se aplică de organele de stat competente [41, 46 etc.]; alții privesc sancțiunile ca consecințe nefavorabile, care survin pentru persoana care a încălcat norma de drept [1, 4, 42 etc.]. Totodată, unii adepți ai interpretării sancțiunilor ca consecințe nefavorabile, exclud aplicarea măsurilor de constrângere de stat în cazul când cel ce a încălcat norma, a executat benevol obligația sa neexecutată anterior; cei de-ai treilea dau noțiunii de sancțiune o interpretare extensivă.

Astfel, conform opiniei prof. I Craiovan, sancțiunea juridică este stabilită în mod anticipat, uneori extrem de riguros, în materia dreptului penal (*nulla poena sine lege*), ea fiind apartenență structurii logico-juridice a normei juridice, suportând, însă, în procesul aplicării dreptului o

anumită individualizare; sancțiunea juridică este o expresie a constrângerii statale, aspect care înseamnă, de fiecare dată, aplicarea nemijlocită a constrângerii (manu militari) [21, p.316].

Prof. Dumitru Baltag definește sancțiunea ca fiind „*consecința stabilirii unei răspunderi juridice a făptuitorului, rezultat al săvârșirii de către acesta a unei fapte ilicite determinate*” [4, p. 139].

Gh. Avornic definește sancțiunea ca „*partea sau elementul normei juridice care prevede survenirea consecințelor în rezultatul respectării sau nerespectării prevederilor dispoziției și ipotezei*” [1, p. 411].

S. Alexeev, la fel, privește sancțiunile juridice ca măsuri de constrângere de stat, însă el atrage atenția asupra deosebirii sancțiunilor de alte măsuri de constrângere de stat: „*acesta este grupul principal al măsurilor de constrângere de stat care se deosebesc de celelalte măsuri prin aceea, că se prezintă ca reacție a puterii de stat la faptul comportamentului ilegal, sunt îndreptate spre prevenirea încălcărilor și altui comportament ilegal, spre lichidarea urmărilor acestora, au legătură cu acțiunea asupra făptuitorului și, prin toate acestea, exprimă o apreciere specială a comportamentului ilegal, a situațiilor nelegitime*” [41, p.59].

L. Barac definește sancțiunea „*drept instituția juridică ce cuprinde un ansamblu de norme juridice ce reglementează raporturile juridice, prin intermediul cărora dreptul își găsește aplicarea propriu-zisă și prin care se asigură finalitatea acțiunii de tragere la răspundere juridică a tuturor celor care încalcă sau ignoră ordinea de drept, în scopul apărării societății civile și a individului împotriva atingerilor și vătămărilor aduse prin săvârșirea de acte ilicite în vederea restabilirii drepturilor, intereselor și valorilor încălcate, cu perspectiva diminuării fenomenului antisocial și antiuman, spre menținerea și promovarea ordinii juridice și binelui public*” [5, p.231].

Comparând definițiile sancțiunii sugerate de doctrină, autorul a formulat o definiție proprie ce consideră că reflectă, în mod obiectiv, realitatea legăturii dintre sancțiune și raportul juridic de răspundere. Astfel, ***sancțiunea ca obiect al raportului juridic de răspundere, constă în acele măsuri de constrângere nefavorabile aplicate subiectului care a săvârșit o faptă ilicită, la etapa de concretizare a răspunderii juridice, de către organele de stat împuternicite, cu scopul apărării persoanei și societății împotriva acestor fapte și de a restabili drepturile și interesele încălcate, spre menținerea și promovarea ordinii de drept.***

Concluzionând, putem menționa cu certitudine că, dacă privim sancțiunea în calitate de parte componentă a normei juridice, atunci ea reprezintă premisa, condiția prealabilă pentru apariția răspunderii juridice, căci anume sancțiunile sub formă de măsuri concrete de constrângere juridică, care acționează asupra conștiinței și voinței celui ce încalcă normele sunt anume acele măsuri care restabilesc și asigură ordinea de drept. La rândul său, determinând formele, tipul și limitele mijloacelor de acțiune asupra celui ce încalcă norma, sancțiunea juridică servește ca temei juridic pentru anumite acțiuni procesuale la etapa de realizare a răspunderii.

În Subcapitolul 2.3 „*Evoluția sancțiunii juridice*”, autorul și-a propus de a face o incursiune succintă prin toate perioadele de dezvoltare ale societății umane, pentru a elucida parcursul evoluției sancțiunii juridice. Analizând evoluția sancțiunii în *perioada antică*, autorul a ajuns la *concluzia* că sancțiunile juridice în acea perioadă erau destul de dure. Duritatea lor din acea perioadă sunt incomparabile cu sistemul sancționator al zilelor noastre, legile antichității nefăcând o distincție clară între categoriile de fapte sancționabile, ci, mai degrabă, departajând pedepsele aplicabile în funcție de clasa socială din care făcea parte cel care încălcase norma și victima sa [27, p. 86]. Dar, cea mai importantă realizare a acelei perioade, rezidă în înlocuirea treptată a principiului talionului, principiu ce a subzistat în aproape toate statele antice, cu sancțiuni reglementate juridic, consacrate în legi și coduri care au devenit, mai târziu, adevărate monumente juridice.

Perioada *evului mediu* este caracterizată de un sistem sancționator extrem de aspru, unde barbarele probe judiciare cunoscute sub numele generic de „*judicata lui Dumnezeu*” sau „*ordaliile*” - probă a focului, a apei clocotite și a fierului încins, erau situate în loc de frunte în procesul administrării justiției. Execuțiile capitale, torturile, mutilările, supliciile, aveau loc întotdeauna în public, pentru a servi tuturor drept avertisment. Sancțiunile loveau nu numai pe infractor, ci și pe rudele acestuia, ele erau aplicate în mod arbitrar, după bunul plac al judecătorilor.

Epoca *modernă* înscrie în istoria gândirii umane o accentuată preocupare pentru problematica socială, îndeosebi pentru cea politică și juridică. În această perioadă numeroși gânditori raționaliști se ridică împotriva legislației penale plină de cruzime și a lipsei de umanitate a dreptului penal feudal, gânditori printre care se numără și Cesare Beccaria care, prin concepția sa, critică cruzimea abominabilă și inutilă bazată pe tortură și pe pedeapsa cu moartea, inumanitatea procedurilor și arbitrariul judecătorilor. Sub influența ideilor exprimate de Beccaria (jurist italian, anii 1738-1794), sistemul pedepselor s-a umanizat tot mai mult, manifestându-se chiar tendința de a se reduce excesiv pedepsele privative de libertate (*beccarism*) și de a elimina pedeapsa cu moartea (*abolitionism*).

În *contemporaneitate*, legiuirile au adoptat un cadru variat de sancțiuni, care să corespundă naturii atât de diferite a faptelor ilegale. Au devenit predominante sancțiunile privative de libertate (munca silnică, reclusiunea, detențiunea și închisoarea), iar sancțiunea amenzii, deși își avea originea în compoziția obligatorie din vremi îndepărtate, este mai rar aplicată fiind înlocuită, cel mai adesea, cu confiscarea averii [22, p. 250]. În această perioadă legislațiile, de asemenea, își sporesc cadrul sancțiunilor prin adăugarea unor sancțiuni mixte și prin stabilirea unor sancțiuni noi, precum: arestul la domiciliu, munca obligatorie, mustrarea etc. Un alt fenomen care a marcat evoluția sancțiunilor, a fost acela de civilizare a acestora, fenomen subsumat procesului mai larg al civilizării. Termenul de civilizare a sancțiunilor a fost introdus în știință de către sociologul, John Pratt (Pratt, 2002).

În Subcapitolul 2.4 „*Fundamentele sociale, morale și religioase ale sancțiunii juridice*” autorul nu a putut trece cu vederea problema dedicată studiului sancțiunilor sociale și a raportului lor cu sancțiunile juridice. În *concluzie*, se poate de menționat că, sancțiunea socială reprezintă, în esență, o reacție din partea societății sau a unui număr considerabil al membrilor săi față de un mod de comportament, prin care acesta este aprobat sau dezaprobat. Și, dacă este să generalizăm deosebirile sancțiunilor juridice de celelalte sancțiuni sociale, atunci ele diferă, în primul rând, prin autoritatea care le stabilește (în drept – autoritatea externă: alte persoane, determinate strict și împuternicite special), în al doilea rând, conform ordinii în care se stabilește regula (în morală, de exemplu – perceperea individuală și formularea vocii conștiinței date fiecăruia special; în drept – parcurgerea consecutivă a normei prin toate etapele de elaborare stabilite strict, la care participă multe persoane), în al treilea rând, după faptul cui îi este adresată dispoziția (în morală – persoana care a recunoscut benevol cerințele conștiinței; în drept – oricărui membru al societății indicat în norma de drept, indiferent de acordul și recunoașterea lui), în al patrulea rând, conform comportamentului care este prevăzut de normă (în morală – comportamentul intern exprimat și în faptele exterioare; în drept – comportamentul extern care, însă, poate conduce și la examinarea stării sufletești) și în final, în al cincilea rând, conform conținutului sancțiunii (în morală – remușcările de conștiință și sentimentul de vinovăție ori mândria pentru fapta sa; în drept – amenințarea sau aplicarea măsurilor de constrângere negative sau de stimulare).

Capitolul 3 „**Analiza sistemică-teoretică și practică a caracterelor, scopului, funcțiilor, principiilor de aplicare și eficacității sancțiunii juridice**” începe cu abordarea problemelor general-teoretice ale sancțiunii. Discuțiile referitoare la justificarea, scopul și funcțiile sancțiunii sunt purtate în două planuri distincte: doctrina, pe de o parte și legislația, pe cealaltă parte.

În Subcapitolul 3.1 „*Analiza sistemică a caracterelor, scopului și funcțiilor sancțiunilor juridice*” s-a început cercetarea cu caracterele, deoarece în justificarea sancțiunii, o importanță deosebită o au caracteristicile ei. Astfel, literatura de specialitate atribuie sancțiunii următoarele caractere: caracterul represiv-aflictiv, caracterul legal, caracterul preventiv, caracterul educativ și caracterul reparatoriu. Însă, în doctrină se întâlnesc și alte caractere ale sancțiunii, specifice ramurilor de drept concrete. De exemplu, la cercetătorii penaliști găsim stipulat că, sancțiunea este și o *măsură de constrângere statală*, adică ea se aplică numai de către stat prin intermediul organelor abilitate în acest scop [16, p. 425]. Și în dreptul contravențional, autorul V. Guțuleac menționează existența unui alt caracter al sancțiunii și anume: sancțiunea contravențională se aplică numai în cazul comiterii cu *vinovăție* a unei fapte antisociale, stipulate în C. Contr. al R.Moldova, adică nu există sancțiune fără contravenție [25, p. 145].

În *concluzie*, la acest subiect, am putea adăuga chiar considerând că, putem să-l atribuim ca un caracter al sancțiunii juridice și faptul, că sancțiunea juridică se aplică făptuitorului doar în cazul *când sunt întrunite condițiile legale de răspundere juridică*.

În urma analizei caracterelor sancțiunilor juridice, putem remarca faptul că, în raport cu felul sancțiunii, unele dintre aceste caractere se manifestă cu evidență, în timp ce altele sunt estompate.

Sancțiunea este principalul mijloc de realizare a scopului legii, de aceea *scopul sancțiunii coincide cu scopul legii*. Legea apără împotriva faptelor ilicite suveranitatea, independența, unitatea și indivizibilitatea statului, viața și sănătatea persoanei, drepturile și libertățile cetățenilor, proprietatea, precum și întreaga ordine de drept. Cu alte cuvinte, apără sistemul și relațiile sociale de faptele socialmente periculoase, care subminează cele mai importante condiții de existență ale societății.

Un alt scop al sancțiunii este *corectarea celui vinovat*, iar prin executarea ei se urmărește formarea unei atitudini corecte față de muncă, față de ordinea de drept și față de regulile de conviețuire socială.

Însă, atingerea acestui scop se poate realiza prin evidențierea funcțiilor sancțiunii. În ceea ce privește problematica funcțiilor sancțiunii juridice, în raport cu tipul și esența sancțiunii, doctrina face distincție între diferite funcții. Astfel, doctrina penală contemporană, atribuie sancțiunilor de drept penal (pedepselor) funcția de constrângere, funcția de reeducare, funcția de exemplaritate și funcția de eliminare. În materie civilă și administrativă, doctrina atribuie sancțiunii trei funcții: sancționatorie, reparatorie, educativ – preventivă. Identificarea acestor funcții este, doar în parte, rodul doctrinei, căci, uneori, funcțiile sancțiunii sunt fixate prin norme legale.

Prin *concluzie*, putem confirma cu certitudine că, deși sistemul de sancțiuni comportă slăbiciuni și lacune, în ansamblu, el este suficient pentru a asigura o anumită disciplină în societate. Funcția lor este pur socială; ea constă în garantarea ordinii și a păcii, prin faptul că, ele forțează pe toți membrii societății să aibă o atitudine de respect față de prescripțiile legii. Dar, sancțiunile sunt departe de a avea toate aceeași vigoare și de a conferi tuturor regulilor juridice același grad de eficacitate. Desigur, sancțiunile nu sunt un element definitoriu al juridicității, dar este cert că, ele sunt un complement al acestuia, unul care asigură eficiența ordinii, atâta vreme cât acceptarea regulii nu este unanimă. Ele nu formează dreptul în ansamblu, dar sunt un mijloc de apărare a dreptului.

Subcapitolul 3.2 „*Clasificarea sancțiunilor juridice*” este destinat problemei clasificării sancțiunilor juridice, ori procesul de cercetare a oricărui obiect din lumea materială ține de clasificarea lui, delimitarea tipurilor, grupurilor, claselor acestuia, etc. Doctrina juridică ne oferă o serie de asemenea criterii, care stau la baza identificării diverselor tipuri de sancțiuni, precum: după ramura de drept pe care o acoperă; după natura lor; după modul lor de reglementare; în funcție de efectul consecințelor; în funcție de gradul de determinare; în funcție de caracterul faptei care a avut ca urmare aplicarea sancțiunilor, exprimat în aprecierea finală respectivă care se conține în sancțiune; potrivit competenței de aplicare etc.

Dacă este să facem o concluzie asupra problemei abordate putem conchide că, în doctrina Teoriei generale a dreptului lipsesc câteva clasificări, care ar putea completa șirul clasificărilor sancțiunilor juridice. O primă clasificare, ar fi cea în dependență de *domeniul dreptului vizat*: în sancțiuni *materiale și procesuale*. Considerăm că, lipsa acestei clasificări este argumentată prin faptul că existența sancțiunilor procesuale în drept nu este recunoscută de toți, ceea ce este motivat prin poziția precum că, dreptul procesual este o formă de existență a dreptului material. Suntem de părerea că, stabilind normele juridice, statul concomitent a stabilit regulile de realizare a lor – normele procesuale, care au un obiect special de reglementare, ce include raporturile sociale care apar în procesul de realizare a normelor tuturor ramurilor de drept. Realizarea normelor procesuale, la rândul său, este asigurată, într-o anumită măsură, de sancțiunile procesuale.

O altă clasificare este în dependență de *persoana supusă sancționării*. Și aici, ne referim la sancțiuni aplicate doar persoanelor fizice și sancțiuni aplicate doar persoanelor juridice (această clasificare o regăsim în legislație: de exemplu, art. 62, 63 C. P.; art. 32 C. Contr.).

Și, ultima clasificare, ar fi cea *în funcție de gradul lor de autonomie*. În funcție de acest criteriu, sancțiunile pot fi clasificate în: sancțiuni principale și sancțiuni complementare.

Totodată, trebuie de subliniat faptul că, clasificarea sancțiunilor nu rămâne nemodificată, ea se află în stare de mișcare, se dezvoltă, se schimbă odată cu dezvoltarea societății. Doar sancțiunile se află într-o strânsă legătură cu condițiile social-economice, politice și altele de existență a societății noastre și se modifică împreună cu ele.

Referitor la Subcapitolul 3.3 „*Principiile aplicării sancțiunii juridice*”, autorul a ajuns la concluzia că, în doctrină nu există nicio opinie comună referitoare la acest subiect. Însă, cercetarea lor, în cadrul acestei teme, este foarte importantă, deoarece principiile de aplicare a sancțiunilor oferă o caracteristică generalizată și, în așa fel, contribuie la cunoașterea esenței și conținutului reglementării juridice a unor sau a altor domenii din viața socială, din activitatea de stat și ușurează cunoașterea sancțiunilor juridice. Considerăm că, după cum se încearcă în doctrină de a sistematiza principiile răspunderii juridice [4, p. 183], tot așa trebuie înfăptuită sistematizarea și consolidarea principiilor de aplicare a sancțiunilor juridice. Astfel, cercetarea doctrinei ne-a dat posibilitatea să ajungem la o sistematizare a principiilor de aplicare a sancțiunilor juridice. Respectiv, în opinia autorului, se prezintă posibil de a propune următoarea clasificare a principiilor de aplicare a sancțiunilor în: *universale sau generale, de bază și suplimentare* [15, p. 130-146].

Principiile *universale de aplicare a sancțiunilor* determină aspectele cele mai importante, consfințite în Constituția Republicii Moldova, de aplicare a sancțiunilor juridice, față de întreaga totalitate a raporturilor sociale. Principiile *de bază de aplicare a sancțiunilor*, reies din normele legislației în vigoare și caracterizează cele mai importante aspecte de aplicare a sancțiunilor în majoritatea ramurilor dreptului. Principiile *suplimentare de aplicare a sancțiunilor* reies din

normele legislației în vigoare și caracterizează particularitățile de aplicare a sancțiunilor în unele ramuri ale dreptului.

Astfel, la principiile *universale* de aplicare a sancțiunilor se referă: legalitatea, umanismul, democrația, proporționalitatea sau corespunderea sancțiunii aprecierii finale a faptei comise.

Respectiv, din rândul principiilor *de bază* de aplicare a sancțiunilor fac parte: inevitabilitatea acțiunii, individualizarea sau personificarea, principiul interdicției dublei sancționări etc.

Din rândul principiilor *suplimentare* de aplicare a sancțiunilor fac parte: vinovăția, reglementarea procesuală a aplicării sancțiunii etc.

Subcapitolul 3.4 „*Eficacitatea aplicării sancțiunilor juridice*” este consacrat unei probleme, care s-a dovedit cel mai puțin tratată de către doctrinari, dar de o importanță colosală pentru domeniul cercetării. Ori, nu se poate vorbi despre funcții și scopuri, fără a atinge subiectul eficienței aplicării sancțiunilor juridice. În doctrină, cercetările eficienței au loc în două direcții: prima din ele este cercetarea eficienței *diferitor fenomene juridice*: a dreptului în general, a ramurilor de drept, a unor norme juridice aparte, a sancțiunilor juridice; a doua este cercetarea *activității diferitor organe*, instituții și organizații, prin intermediul cărora se realizează normele juridice. Totodată, în cadrul primei direcții, obiectul analizei este legătura dintre conținutul normelor de drept și rezultatele aplicării lor care au fost atinse. În cadrul direcției a doua, obiect al analizei sunt legăturile dintre aceste rezultate și activitatea practică a organelor, instituțiilor și organizațiilor concrete.

În *opinia autorului*, eficiența sancțiunii juridice nu poate fi determinată fără înțelegerea clară a scopului ei. Însă, scopul sancțiunilor poate fi obiectiv, în măsura în care el reflectă corect realitatea existentă și determină direcțiile și căile de transformare ale lui. Cu toate acestea, alegerea scopului este generată de condițiile obiective de existență, reflectate în necesitățile și interesele omului și presupune alegerea celor mai utile mijloace (măsuri, metode, moduri de acțiune) pentru realizarea lui. Scopurile însă, fără mijloace, nu sunt reale căci, în lipsa unui scop concret, toate mijloacele existente nu vor conduce la careva rezultat pozitiv. De asemenea, trebuie de stabilit nu doar scopurile sancțiunii, mijloacele de atingere a lor, ci și faptul cât de real ele pot fi atinse de practica de aplicare a legii. În fine, rezultat al aplicării sancțiunii juridice este nu doar comportamentul participanților raporturilor juridice, dar și diferite consecințe materiale, spirituale și de alt gen. De aceea, pentru stabilirea eficienței sancțiunii juridice, trebuie de clarificat nu doar scopul (scopurile) urmărite de ea, ci și raportul dintre acest scop și rezultat.

Autorul, alăturându-se la opinia majorității cercetătorilor ca Gh. Avornic[1], A. Negru, V. Zaharia [33], S. S. Alexeev [41] etc., menționează că eficiența sancțiunii juridice poate fi determinată conform următoarei formule:

$$\text{Eficiența sancțiunii juridice} = \frac{\text{scopul - rezultatul}}{\text{mijloace}}$$

Respectiv, *eficiența sancțiunii juridice trebuie examinată ca raportul diferenței dintre scopurile pe care le urmărește ea și rezultatul actual, față de mijloacele consumate.*

Însă, din practica aplicării sancțiunilor juridice asupra celor ce au încălcat normele juridice, se poate de concluzionat că, unele sancțiuni juridice nu-și ating scopul scontat de legiuitor. Aici trebuie de menționat că, nu toate sancțiunile juridice sunt la fel de eficiente. Astfel, în literatura juridică există diferite opinii în privința clasificării eficienței sancțiunilor juridice. După *părerea autorului*, există patru grade de clasificare a sancțiunilor, ținând cont de eficiența lor și anume: *ineficiente; slab-eficiente; de eficiență medie; de mare eficiență.*

În concluzie, sancțiunile pot fi considerate eficiente: în primul rând, dacă asigură respectarea legislației; în al doilea rând, dacă reflectă în mod adecvat gravitatea încălcării și nu depășesc ceea ce este necesar pentru realizarea obiectivelor urmărite.

În Capitolul 4 „**Particularitățile sancțiunilor în cadrul raporturilor de răspundere civilă, penală, contravențională și disciplinară**” s-a abordat problema supusă cercetării prin analiza teoretico-practică a diferitor tipuri de sancțiuni, în cadrul diferitor tipuri de raporturi de răspundere. S-a recurs la această tratare, întrucât această clasificare corespunde raportului ce se naște între fapta ilicită săvârșită și sancțiunea reclamată de aceasta, fiind compatibilă, în același timp și cu formele răspunderii juridice.

Referitor la Subcapitolul 4.1 „*Sancțiunea civilă în cadrul raportului de răspundere civilă*” dacă este să facem o analiză succintă, putem concluziona că, *sancțiunile civile* constau în luarea unor măsuri dezavantajoase contra celor care au încălcat normele juridice civile, respectiv drepturile patrimoniale sau personal-nepatrimoniale ale persoanelor fizice sau juridice.

Sancțiunile civile pot fi clasificate după cum se referă la acte juridice, la drepturile patrimoniale și drepturile personal-nepatrimoniale.

Astfel, sancțiunile ce se referă la actele juridice civile sunt: *nulitatea, rezoluțiunea, rezilierea, caducitatea, revocarea, reducțiunea, inopozabilitatea*. Sancțiunile ce se referă la drepturile patrimoniale sunt *daunele interese*. Referindu-ne la sancțiunea drepturilor reale, orice drept real presupune stăpânirea titularului asupra bunului, adică a valorii sociale a lucrului, care face obiectul dreptului. Dacă această stăpânire este sustrasă titularului, sancțiunea constă într-o *acțiune de reintegrare*. Dacă este doar tulburată, sancțiunea va fi un ordin judiciar de *încetare a tulburării*, însoțită eventual de daune-interese. În fine, dacă obiectul dreptului este deteriorat, sancțiunea constă în daune-interese. La categoria de sancțiuni civile cu caracter nepatrimonial se atribuie *nedemnitatea succesorală*, care constă în decăderea moștenitorului din dreptul de a moșteni o persoană decedată, datorită săvârșirii unor fapte grave (expres prevăzute de lege) împotriva defunctului sau memoriei acestuia.

În *concluzie*, putem spune că, sancțiunile civile pot avea atât caracter patrimonial, cât și personal nepatrimonial, în esență fiecare având scopul de a repara prejudiciul cauzat, de a reeduca, precum și de a preveni o eventuală abatere, încălcare a legislației civile.

O altă concluzie care se impune este că, sancțiunea civilă nu intervine pentru cauzarea de prejudicii, ci pentru săvârșirea, cu vinovăție, a unei fapte ilicite.

Generalizând, putem confirma cu certitudine că sancțiunile civile dispun de anumite *caractere specifice*, ceea ce le și deosebește de la alte sancțiuni: ilicitul sancționabil derivă din încălcarea unei norme juridice care să reglementeze raporturi juridice civile; pot fi aplicate atât subiectului de drept, persoană fizică, cât și persoanei juridice; sancțiunile de drept civil se aplică indiferent de circumstanțele personale ale autorului ilicitului sancționabil, indiferent de vârsta acestuia sau de frecvența, sau repetiția faptelor ilicite; izvorul sancțiunilor de drept civil rezidă fie într-un act normativ, fie într-o manifestare de voință a particularilor în acest sens; aplicarea ei, nu este condiționată de o indispensabilă intervenție a instanțelor de judecată sau a altor organe jurisdicționale, aceasta fiind necesar, doar în cazul neexecutării de bună voie a sancțiunii.

În subcapitolul 4.2 „*Sancțiunea penală în cadrul raportului de răspundere penală*” autorul a ajuns la concluzia că, reglementarea sancțiunilor de drept penal este importantă pentru întreaga sferă penală, înscriindu-se ca aspect esențial al principiului fundamental al legalității și contribuind la realizarea ordinii de drept atât prin conformare, cât și prin constrângerea exercitată față de cei care au nesocotit dispozițiile normelor penale. Sancțiunile de drept penal reprezintă consecințe ale încălcării normelor penale. În doctrina și legislația națională, și internațională găsim prea puține definiții date sancțiunii penale. Cu toate acestea, instituția sancțiunii penale a fost întotdeauna în centrul atenției oamenilor de știință din domeniu.

Sancțiunile penale se deosebesc de alte sancțiuni juridice și au anumite caractere, care le individualizează în ansamblul sancțiunilor juridice. Numărul acestor caracteristici diferă de la un doctrinar la altul. Însă, aceste caracteristici pot fi rezumate, după cum urmează: sancțiunile penale au un *caracter public*, ele sunt prevăzute în normele dreptului penal și se aplică în numele statului de organele penale competente; sancțiunile penale au un *caracter retributiv*, represiv ce implică o represiune, o constrângere; această constrângere este concepută, astfel încât să nu ducă la suferințe fizice, la înjosirea morală a celui condamnat, precum și la oferirea posibilității de a se reintegra cât mai rapid în societate; o altă caracteristică definitorie a sancțiunii penale este *personalitatea ei*, ce constă în faptul că se aplică doar celui vinovat; sancțiunile penale au ca scop prevenirea săvârșirii de noi infracțiuni atât pentru cei ce au săvârșit-o, dar și pentru cei tentați să le săvârșescă etc.

În concluzie, putem menționa că, legea penală pune accentul pe atingerea a patru scopuri, în urma aplicării sancțiunii față de condamnat: restabilirea echității sociale; corectarea condamnatului; prevenția specială sau prevenirea săvârșirii de noi infracțiuni din partea condamnaților; prevenția generală sau prevenirea săvârșirii de noi infracțiuni din partea altor persoane.

În Subcapitolul 4.3 „*Sancțiunea contravențională în cadrul raportului de răspundere contravențională*” s-a efectuat o analiză teoretică a contravenției ori, alături de infracțiune, contravenția este fapta ilicită care aduce atingere unor valori sociale generice, respectiv, prin

săvârșirea unei contravenții se aduce atingere unor valori care interesează întreaga comunitate. Pornind de la conținutul noilor reglementări, putem afirma că, prin *sanctiune contravențională* se înțelege o măsură de constrângere sau de reeducare aplicată contravenientului, în scopul corectării comportamentului acestuia și al prevenirii de comitere a unor noi contravenții, atât de către contravenientul însuși, cât și de către alte persoane. Ca și celelalte tipuri de sancțiuni juridice și sancțiunile contravenționale trebuie aplicate doar de organele competente, conform unei proceduri clar prestabilite în legislație și respectând anumite principii: legalitatea sancțiunilor contravenționale; răspunderea personală a contravenientului; stabilirea unor sancțiuni contravenționale compatibile cu morala și concepția juridică a societății; individualizarea sancțiunilor contravenționale [26, p. 4-9] etc.

Natura juridică a sancțiunii contravenționale este bine conturată și se manifestă, în primul rând, prin faptul că, ea: a) este aplicată doar pentru atingerea scopului propus de norma juridică contravențională; b) se aplică doar în funcție de caracterul și de gradul prejudiciabil al contravenției comise; c) se aplică numai în cazul comiterii cu vinovăție a unei fapte antisociale, stipulate în Codul Contr. al R.Moldova; d) se aplică numai de organele abilitate prin legea contravențională [11, p. 64-65].

Și, în final, referitor la Subcapitolul 4.4 „*Sanctiunea disciplinară în cadrul raportului de răspundere în dreptul muncii*” ca și concluzie putem menționa că, sancțiunea disciplinară reprezintă oportunitatea angajatorului de a pedepsi salariatul pentru orice acțiune comisă, în rezultatul neîndeplinirii corespunzătoare a atribuțiilor de muncă încredințate. Legislația muncii enumeră exhaustiv sancțiunile disciplinare, în scopul apărării drepturilor și intereselor legitime ale salariaților, la fel, indică procedura de aplicare a sancțiunilor disciplinare, precum și, efectele acestora.

Spre deosebire de legea penală sau cea contravențională, legislația muncii nu indică pentru care dintre abaterile disciplinare se aplică una sau alta dintre sancțiuni.

Sanctiunile disciplinare constituie mijloace de constrângere prevăzute de lege, cu un pronunțat caracter educativ și care au ca scop: apărarea ordinii publice; dezvoltarea spiritului de răspundere pentru îndeplinirea cu conștiinciozitate a îndatoririlor de serviciu; respectarea normelor de comportare; prevenirea producerii unor acte de indisciplină.

De asemenea, putem menționa următoarele *particularități ale sancțiunilor disciplinare*: se aplică în rezultatul săvârșirii unei abateri disciplinare; subiectul pasibil de a primi o sancțiune disciplinară este salariatul, adică persoana fizică care activează în baza unui contract individual de muncă; lista sancțiunilor disciplinare este prevăzută *expres și limitativ* în Codul muncii și alte legi speciale, aplicabile diferitelor categorii profesionale, în acest sens, oricare altă sancțiune aplicată de angajator va avea drept efect nulitatea acesteia; sancțiunile disciplinare pot fi aplicate doar în interiorul termenului de prescripție; sancțiunea se aplică prin ordin, în care se indică temeiurile de fapt și de drept ale aplicării ei.

CONCLUZII GENERALE ȘI RECOMANDĂRI

Scopul principal al investigației noastre a constituit cercetarea complexă și multilaterală a conceptului sancțiunii juridice - ca obiect al raportului juridic de răspundere, prin determinarea naturii sale juridice, a conținutului, caracterelor, funcțiilor, scopului, principiilor de aplicare și eficacității sancțiunii, fapt ce a contribuit la argumentarea științifică a acestui concept, întru formularea recomandărilor de perfecționare a cadrului științific, instituțional și normativ, în vederea reliefării aspectului acesteia.

În urma analizei și generalizării materiei expuse în teză, formulăm următoarele concluzii:

1. În ceea ce privește stadiul actual al cercetărilor științifice, ținând cont de cele relatate în doctrină, putem confirma cu certitudine, că sancțiunile sunt cercetate pe diferite dimensiuni ale realității juridice: ca un *element obligatoriu* al normei juridice, realizarea căruia este dependentă de executarea sau neexecutarea dispoziției normei juridice; ca *obiect al raportului juridic de răspundere*, care se realizează sub formă de *măsuri cu diferit conținut*, conținând *aprecierea finală a faptului* din partea societății și statului; ca *instituție* alcătuită din ansamblul normelor juridice, care reglementează genurile și formele de consecințe ale încălcării dispozițiilor normelor juridice [13, p. 244-248].

2. *Raportul juridic de răspundere* apare ca reacție a statului și a societății la conduita ilicită a subiecților de drept. În cadrul raportului juridic de răspundere, subiectul care a încălcat dispoziția normei este tras la răspundere, el își execută sancțiunea. Astfel, în cadrul acestui tip de raport, domină funcția de apărare socială a dreptului împotriva faptelor ilicite.

Dacă este să stabilim o interconexiune între norma juridică, sancțiunea juridică și răspunderea juridică, atunci putem confirma că, între ele există o strânsă interdependență, întrucât fapta ilicită, interzisă prin norma juridică, atrage prin săvârșirea ei răspunderea juridică. Astfel, fapta ilicită fiind unicul temei al răspunderii juridice, iar răspunderea juridică fără sancțiune ar fi lipsită de obiect. Corelația poate fi și inversă, întrucât aplicarea sancțiunii nu poate fi justificată decât de existența răspunderii juridice a făptuitorului, iar răspunderea juridică nu se poate întemeia decât pe săvârșirea unei fapte contrare normei juridice.

O altă concluzie care se impune este că, sancțiunea și răspunderea, deși uneori se confundă, sunt și rămân două noțiuni distincte. Astfel, în raport cu instituția răspunderii juridice, sancțiunile juridice apar ca o premisă. Răspunderea juridică nu apare decât dacă a avut loc încălcarea unor norme de drept care, prin excelență, sunt înzestrate cu sancțiuni. Pe de altă parte, sancțiunea juridică apare ca obiect al răspunderii juridice, ca scop final al acesteia. Așa privită, răspunderea juridică apare ca un cadru instituțional și juridic care asigură realizarea sancțiunilor juridice. Însă, răspunderea juridică nu se rezumă doar la realizarea sancțiunii, odată ce poate exista și fără realizarea sancțiunii, însă aplicarea sancțiunii întotdeauna este bazată pe răspundere și nu poate exista fără ea. Deseori, aplicarea sancțiunii nu este obligatorie pentru răspunderea juridică, deoarece răspunderea juridică e posibilă și fără sancțiune.

Vorbind despre conținutul răspunderii juridice, credem că sancțiunea trebuie înțeleasă atât *în plan larg* cât și *în plan restrâns*. În sensul *larg* al cuvântului, trebuie considerată sancțiune, orice consecință negativă care survine în urma tragerii la răspundere a celui ce încalcă norma juridică. În acest caz, considerăm că nu prezintă importanță caracterul și natura socială a acestor

consecințe. În sens *restrâns* însă, sancțiunea trebuie înțeleasă ca o formă juridică de constrângere de stat, constrângere ale cărei forme și dimensiuni sunt stabilite de organele competente ale puterii de stat [12, p. 257-262].

3. În orice societate, normele și sancțiunile juridice ocupă un loc central în cadrul mijloacelor de constrângere și control social. Cu toate acestea, ele se dovedesc a fi ineficiente și devin ineficiente, dacă nu există garanția că au fost înțelese, urmate și respectate de către indivizii sau grupurile sociale, cărora le sunt adresate [14, p. 33-37]. Examinând abordările expuse în doctrină, față de înțelegerea termenului sancțiune, propunem o definiție proprie. Astfel, *sancțiunea ca obiect al raportului juridic de răspundere, constă în acele măsuri de constrângere nefavorabile, aplicate subiectului care a săvârșit o faptă ilicită, la etapa de concretizare a răspunderii juridice, de către organele de stat împuternicite, cu scopul apărării persoanei și societății împotriva acestor fapte și de a restabili drepturile și interesele încălcate, spre menținerea și promovarea ordinii de drept.*

O altă concluzie care se impune este că, sancțiunile - ca obiect al raportului juridic de răspundere, prezintă anumite *particularități specifice* și anume: se aplică în urma a încălcării dispoziției normei juridice; se aplică strict în conformitate cu legea; reprezintă măsuri nefavorabile, nedorite pentru persoana față de care sunt aplicate; ele apreciază comportamentul; se realizează indiferent de dorința persoanei; nu au întotdeauna un impact imediat asupra acelor care încalcă dispoziția normei.

Privită în cadrul general al fenomenului răspunderii juridice, sancțiunea juridică dispune de anumite caractere și anume: *caracterul represiv; caracterul legal; caracterul preventiv; caracterul educativ; caracterul reparatoriu; sancțiunea juridică – atribut al statului.* La acest subiect, am putea adăuga chiar, considerând că putem să-l atribuim ca caracter al sancțiunii juridice și faptul că, sancțiunea juridică se aplică făptuitorului doar în cazul *când sunt întrunite condițiile legale de răspundere juridică.*

4. Dacă este să ne referim la evoluția sancțiunii juridice, putem menționa că, din cele mai îndepărtate timpuri și până în zilele noastre, sancțiunea juridică a trecut printr-o multitudine de conjuncturi, ce i-au produs schimbări de esență și conținut. De la reacția instinctivă, manifestată prin pedeapsa primitivă, trecută mai târziu prin perioada răzbunării și expiațiunii juridice, substituită treptat cu ideea dreptății sau cea a justiției, la care se alătură utilitatea socială, sancțiunea s-a umplut treptat și cu conținut moral și uman. Astfel, pedepsele crude, barbare specifice perioadelor antice și medievale, capătă în perioada modernă un caracter: natural, social, juridic etc. Mai mult decât atât, epoca modernă înscrie în istoria gândirii umane, o accentuată preocupare pentru problematica juridică. În această perioadă, numeroși gânditori raționaliști se ridică împotriva legislației penale plină de cruzime și a lipsei de umanitate a dreptului penal feudal. Și doar în contemporaneitate, i se atribuie sancțiunii juridice sensul de urmare a încălcării comandamentului juridic al unei norme de drept.

Generalizând deosebirile sancțiunilor juridice de celelalte sancțiuni sociale, putem conchide că, spre deosebire de sancțiunile morale și cele religioase, sancțiunea juridică este mai gravă, mai promptă și mai eficace, având și un caracter obligatoriu [13, p. 244-248; 12, p. 257-262].

5. Luând în considerare ansamblul sancțiunilor, putem discerne, dincolo de scopurile particulare ale fiecăreia în parte, un scop general al lor și anume: *asigurarea eficacității ordinii juridice*. Mai mult decât atât, sancțiunea este principalul mijloc de realizare a scopului legii. Legea apără împotriva faptelor ilicite suveranitatea, independența, unitatea și indivizibilitatea statului, viața și sănătatea persoanei, drepturile și libertățile cetățenilor, proprietatea, precum și întreaga ordine de drept și, de aceea, scopul legii coincide cu scopul sancțiunii.

În ceea ce privește funcțiile sancțiunii juridice, doctrina distinge diferite asemenea funcții, în raport cu tipul și esența sancțiunii. Astfel, doctrina penală atribuie sancțiunilor de drept penal funcția de constrângere, funcția de reeducare, funcția de exemplaritate și funcția de eliminare. În materie civilă și administrativă, doctrina atribuie sancțiunii trei funcții: sancționatorie, reparatorie, educativ-preventivă. Analizând conținutul acestor funcții, expuse de diferiți cercetători, am observat că între ele nu există o demarcație netă, fiind permanent în raporturi de interdependență.

6. Concluzionând, admitem că este posibilă delimitarea următoarelor criterii de clasificare a sancțiunilor juridice: după ramura de drept pe care o acoperă; după natura lor; după modul lor de reglementare; în funcție de efectul consecințelor; în funcție de gradul de determinare; în funcție de caracterul faptei care a avut ca urmare aplicarea sancțiunilor, exprimat în aprecierea finală respectivă care se conține în sancțiune; potrivit competenței de aplicare etc. Astfel, putem spune că, prezența în literatura juridică a diferitor criterii de clasificare a sancțiunilor, a condiționat necesitatea abordării și soluționării chestiunii cu privire la recunoașterea echivalenței lor sau a delimitării uneia din ele, în calitate de clasificare principală. Opiniile cercetătorilor din domeniu, cu privire la această problemă, s-au împărțit: unii consideră clasificările echivalente, alții oferă prioritate unei anumite clasificări. Însă, după părerea autorului, clasificarea sancțiunilor juridice are valoare nu atât teoretică, cât practică, deoarece cercetarea lor comparativă are legătură strânsă cu determinarea, perfecționarea și aplicarea lor [14, p. 33-37].

7. Și problema cu privire la sistemul principiilor de aplicare a sancțiunilor este dezvoltată insuficient în doctrină. Despre acest lucru mărturisește și lipsa cercetărilor fundamentale și diversitatea clasificărilor principiilor, care au fost propuse în compartimentele monografiilor de ramură și literatura didactică dedicate lor. Astfel, în opinia noastră, se prezintă posibil de a propune *următoarea clasificare a principiilor de aplicare a sancțiunilor* în: generale sau universale, de bază și suplimentare [15, p. 130-146]. Principiile *universale de aplicare a sancțiunilor*, consfințite în Constituția Republicii Moldova, determină aspectele cele mai importante de aplicare a sancțiunilor juridice față de întreaga totalitate a raporturilor sociale. Principiile *de bază de aplicare a sancțiunilor*, reies din normele legislației în vigoare și caracterizează cele mai importante aspecte de aplicare a sancțiunilor, în majoritatea ramurilor dreptului. Principiile *suplimentare de aplicare a sancțiunilor*, reies din normele legislației în vigoare și caracterizează particularitățile de aplicare a sancțiunilor în unele ramuri ale dreptului.

8. În ultimii ani a crescut considerabil atenția științei juridice, față de problemele eficacității dreptului în general, și a sancțiunilor juridice, în special. Respectiv, *eficacitatea sancțiunii juridice trebuie examinată ca raportul diferenței dintre scopul (scopurile) sociale pe care le urmărește ea și rezultatul la momentul actual raportată la mijloacele consumate*. Astfel, propunem *patru grade* de determinare a eficienței sancțiunilor: ineficient; slab-eficient; de

eficiență medie; de mare eficiență. Cu toate acestea, determinarea practică a eficienței sancțiunii juridice, întotdeauna va fi relativă, în legătură cu faptul că rezultatul obținut la atingerea scopului stabilit este foarte greu de determinat. Prin urmare, eficiența sancțiunii juridice trebuie înțeleasă nu doar ca atingerea consecințelor maximal utile, dar și ca obținerea pur și simplu a rezultatului pozitiv.

9. În funcție de natura încălcării, forma pe care o îmbracă conduita ilicită, sancțiunile vor fi: **civile, penale, contravenționale, disciplinare** etc. Autorul a considerat necesar de a trata cele mai importante forme ale sancțiunii, ori este imposibil de a face cercetări asupra sancțiunii juridice – la nivel general, fără a cunoaște particularitățile fiecărei forme în parte.

În contextul celor investigate, enunțate și argumentate în teză, propunem următoarele **recomandări**:

1. Clasificarea sancțiunilor nu rămâne nemodificată, ea se află în stare de mișcare, se dezvoltă, se schimbă odată cu dezvoltarea societății. Doar sancțiunile se află într-o strânsă legătură cu condițiile social-economice, politice și altele de existență a societății noastre și se modifică împreună cu ele. Ținând cont de cele spuse, propunem trei clasificări pe care le găsim importante, și anume cea în dependență de *persoana supusă sancționării*, aici ne referim la sancțiuni aplicate doar persoanelor fizice și sancțiuni aplicate doar persoanelor juridice (cu atât mai mult că această clasificare o regăsim în legislație, de exemplu, art. 62, 63 C. P; art.32 C. Contr.). A doua clasificare ar fi, cea *în funcție de gradul lor de autonomie*. În funcție de acest criteriu, sancțiunile pot fi clasificate în, sancțiuni principale și sancțiuni complementare. Și, a treia clasificare ar fi cea în dependență de *domeniul dreptului vizat*. În dependență de acest criteriu, sancțiunile se împart în: *materiale și procesuale*. Valoarea clasificării propuse, constă în faptul că ea cuprinde nu doar domeniul dreptului material, ci și al celui procesual.

2. Legislația R. Moldova trebuie să prevadă posibilități clare de a delimita noțiunile de sancțiune de cea de pedeapsă ori aceste noțiuni nu sunt identice, pedeapsa fiind o categorie a sancțiunii penale. De aceea, recomandăm de a completa art. 61 C. P. al R. Moldova cu definiția sancțiunii penale, fiind exclusă orice confuzie între termenul pedeapsă și sancțiune. Astfel, sancțiunea penală ar putea fi definită ca *acea măsură de constrângere sau de reeducare, aplicată infractorului, în urma săvârșirii de către acesta a unei infracțiuni, de către organele de stat împuternicite, în scopul corectării comportamentului acestuia și al prevenirii comiterii de noi infracțiuni*.

3. De asemenea, propunem a completa art. 206 din C. M. al R. Moldova cu definiția sancțiunii disciplinare, ori după cum am menționat, această formă de sancțiune prezintă particularități specifice. Astfel, **sancțiunea disciplinară reprezintă măsurile de constrângere nefavorabile, aplicate de către angajator, ca urmare a comportamentului defectuos al salariatului, în urma neexecutării sau executării necorespunzătoare a contractului individual de muncă, al celui colectiv de muncă și al altor acte emise în interiorul unității, în scopul restabilirii ordinii încălcate și prevenirii producerii unor acte similare**.

4. Recomandăm de a completa și art. 206 alin. (5) din C. M. al R. Moldova: Angajatorul stabilește sancțiunea disciplinară aplicabilă în raport cu gravitatea abaterii disciplinare săvârșite de salariat, avându-se în vedere următoarele: a) împrejurările în care fapta a fost săvârșită; b)

gradul de vinovăție al salariatului; c) consecințele abaterii disciplinare; d) comportarea generală în serviciu a salariatului; e) eventualele sancțiuni disciplinare, aplicate anterior salariatului.

5. Considerăm oportun să recomandăm ca pe viitor, la nivelul de elaborare a normelor și stabilire a sancțiunilor, să fie utilizate diferite metode de cercetare - sociologice, psihologice, statistice - pentru a obține o imagine mai exactă a acțiunii lor potențiale și a prognoza eficacitatea lor viitoare. Mai mult decât atât, la baza aplicării sancțiunii trebuie să stea și raționalitatea economică, raționalitate care trebuie să prescrie tehnica potrivită de a sancționa și de a măsura sancțiunea. Pe acest fond, trebuie să începă o perioadă de reflecție cu privire la crearea unui sistem mai eficient de sancționare, al cărui final va fi marcat de apariția unui sistem sancționator cel puțin relativ, eficient. Pentru cercetarea sancțiunilor, la nivelul indicat al realității juridice, trebuie efectuate sondaje ale populației pe scară largă, precum și cercetări departamentale. Pentru aceasta, trebuie să se examineze practica disponibilă a sancțiunilor existente, statisticile de utilizare a lor, diferite studii sociologice etc. În acest sens propunem – ca la nivelul diferitor organe de ocrotire a normelor de drept, să fie formate *subdiviziuni pentru cercetarea sociologică, psihologică și statistică* a sancțiunilor ținând cont de realitatea juridică contemporană.

Avantajele și valoarea elaborărilor propuse țin de momentul că, sub aspect teoretico-științific s-a reușit a înfăptui o generalizare, sintetizare, sistematizare și actualizare a noțiunii de „sancțiune” ca obiect al raportului juridic de răspundere, au fost identificate reglementările de ultimă oră, de care urmează să se ghideze organele de drept, în situațiile aplicării sancțiunilor juridice. Totodată, aceste subiecte au fost tratate și studiate în conformitate cu tendințele și exigențele contemporane, specificate în normele juridice. De asemenea, avantajele acestor recomandări, se evidențiază în următoarele domenii: domeniul legislativ: prin implementarea recomandărilor propuse s-ar asigura unitatea sistemului juridic, precum și consecvența normelor juridice; domeniul jurisprudențial: s-ar asigura aplicarea corectă și unitară, de către instanțele de judecată, a sancțiunilor juridice.

Luând în calcul cele menționate, teza de doctor a contribuit la soluționarea unei *probleme științifice* de importanță majoră, care a constat în elaborarea instrumentarului de identificare și fundamentare științifică a conceptului sancțiunii juridice – ca obiect al raportului juridic de răspundere, fapt care a determinat evidențierea acestuia în cadrul dimensiunii subiective de ansamblu a răspunderii juridice, iar prin consecință și dezvoltarea sistemului de reglementare a sa, considerent ce duce la clarificarea și perfecționarea pentru teoreticienii și practicienii din domeniul dreptului a celor investigate, în vederea implementării ultimelor modificări și completări operate în cadrul acestui studiu.

Planul cercetărilor de perspectivă în investigarea temei este direcționat spre:

- Continuarea investigațiilor privind sancțiunea juridică în diferite ramuri ale dreptului;
- Studiarea practicii judiciare în vederea depistării deficiențelor ce apar la aplicarea prevederilor legislației în vigoare;
- Studiarea eficienței sancțiunilor juridice are o importanță teoretică și practică și implică examinarea lor în continuare, prin definirea criteriilor și indicatorilor de performanță, stabilirea metodelor de măsurare a eficienței și identificarea căilor concrete de sporire a eficienței.

BIBLIOGRAFIE

1. Avornic Gh. Tratat de teoria generală statului și dreptului. Iași: Vasiliana-98, 2016. 1036 p.
2. Baltag D. Probleme actuale în cunoașterea esenței și conținutului răspunderii juridice. În: Studii juridice universitare, 2009, ULIM, p.17-31.
3. Baltag D. Teoria generală a dreptului. Curs universitar. Chișinău: Tipografia Centrală, 2010. 535 p.
4. Baltag D. Teoria răspunderii și responsabilității juridice. Chișinău: F.E.P. „Tipogr. Centrală”, 2007. 440 p.
5. Barac L. Răspunderea și sancțiunea juridică. București: Lumina Lex, 1997. 375 p.
6. Bădescu M. Sancțiunea juridică în teoria, filosofia dreptului și în dreptul românesc. București: Lumina Lex, 2002. 319 p.
7. Beccaria C. Despre infracțiuni și pedepse. Tradusă de A. Roșu. București: Editura Științifică, 1965. 158 p.
8. Bloșenco A. Răspunderea civilă delictuală. Chișinău: 2002. 308 p.
9. Boișteanu E, Romandaș N. Dreptul muncii. Chișinău: Tipografia Centrală, 2015. 736 p.
10. Boroi G., Stănciulescu L. Instituții de drept civil în reglementarea noului Cod civil. București: Ed. Hamangiu, 2012. 696 p.
11. Bostan I. Aspecte teoretice privind regimul juridic al sancțiunilor contravenționale. În: Jurnalul juridic național: teorie și practică. Chișinău 2015, p. 60-65.
12. Bostan I. Legal sanction in the social punishment system. In: Proceedings of the International Conference European Union's Hystory, Culture and Citizenship 6th edition, Bucharest: Publishing House, 2013. 257-262 p.
13. Bostan I. Natura juridică a sancțiunii. În: Universitas Europea XXI : Știința universitară în contextual integrării europene — Promovarea drepturilor omului în contextul integrării europene: teorie și practică: Conf. șt. teoretico-practică intern., Chișinău: U.L.I.M., 2013. p. 244-248.
14. Bostan I. Noțiunea, conținutul și clasificarea sancțiunilor juridice. În: Legea și viața nr. 8, 2015, p. 33-37.
15. Bostan I. Principiile aplicării sancțiunilor juridice. În: Studii Juridice Universitare nr. 1-2, 2016, p. 130-146.
16. Botnaru A. Drept penal. Partea generală. Vol.I. Chișinău: Cartier juridic, 2007. 620 p.
17. Ceterchi I. Introducere în teoria generală a dreptului. București: All, 1993. 128 p.
18. Cojocaru E. Răspunderea juridică civilă (studiu teoretic, legislativ și comparativ de drept). Chișinău, 2002. 126 p.
19. Comarnițaia E. Răspunderea contravențională ca modalitate a constrângerii statale în domeniul asigurării ordinii de drept. Teză de doctor în drept. Chișinău, 2012. 161 p.
20. Costin M.N., Costin M.C. Dicționar de drept civil. București: Ed. Hamangiu, 2007. 995 p.
21. Craiovan I. Tratat elementar de teoria generală a dreptului. București: All Beck, 2001. 360 p.
22. Foucault M. A supraveghea și a pedepsi. Pitești: Parelela 45, 2005. 410 p.
23. Giorgio del Vechio. Lecții de filozofie juridică. București: Europa Nova, 1995. 352 p.
24. Grotius H. Despre dreptul războiului și al păcii. București: Editura Științifică, 1968. 1091 p.
25. Guțuleac V. Tratat de drept contravențional. Chișinău: Tipografia Centrală, 2009. 318 p.

26. Guțuleac V., Prisăcari D. Sancțiunea contravențională: noțiune, trăsături și principii de aplicare. În: *Legea și viața*, 2012. p. 4-9.
27. Hudson B.A. *Understanding justice An introduction to ideas, perspectives and controversies in modern penal theory*. Buckingham: Open University Press, 2003. 218 p.
28. Humă I. *Teoria generală a dreptului*. Galați: Ed. Fundației Academice Danubius, 2000. 144 p.
29. Ignătescu C. *Lecții de Teoria generală a dreptului*. București: Hamangiu, 2014. 156 p.
30. Ionescu M. *Teoria Generală a Dreptului*. București: Universitatea „Hyperion”, 2011. 152 p.
31. Kant Imm. *Critica rațiunii practice*. București: Paideia, 2003. 164 p.
32. Montesquieu I. Ch. *Despre Spiritul Legilor*. București: Editura Stiințifică, 1964. 325 p.
33. Negru A., Zaharia V. *Teoria generală a dreptului și statului în definiții și scheme*. Chișinău: Bons Offices, 2009. 200 p.
34. Negru B., Negru A. *Teoria generală a dreptului și statului*. Chișinău: Bons Offices, 2006. 529 p.
35. Popa N. *Teoria generala a dreptului*. București: Actami, 1998. 336 p.
36. Speranția E. *Introducere în filosofia dreptului*. Cluj Napoca: Cartea Românească, 1944. 575 p.
37. Turcu I. *Noul Cod Civil. Cartea a V- a. Despre obligații (art.1164-1649). Comentarii și explicații*, București: C.H. Beck, 2011. 752 p.
38. Voicu C., Voicu A. *Teoria generală a dreptului*. București: Universul juridic, 2013. 404 p.
39. Vrabie G., Popescu S. *Teoria generală a dreptului*. Iași: Ștefan Procopiu, 1993. 186 p.
40. Алексеев И.А. К вопросу о понятии ответственности в системе права. В: *Государство и право*, № 2, 2009, с. 82-87.
41. Алексеев С.С. *Государство и право: учебное пособие*. Москва: Проспект, 2009. 148 с.
42. Базылев Б.Т. *Юридическая ответственность*. Красноярск: Изд-во Красноярского университета, 1985. 120 с.
43. Баранов В.М. *Теория юридической ответственности: Лекция*. Новгород: Нижегородский юридический институт МВД РФ, 1998. 58 с.
44. Братусь С.И. *Юридическая ответственность и законность. Очерк теории*. Москва: Юридическая литература, 1976. 213 с.
45. Комаров С. *Общая теория государства и права. Учебник. 8 –е изд. исправленное и дополненное*. Москва: Издательство Юридического института, 2012. 520 с.
46. Лейст О.Э. *Сущность права. Проблемы теории и философии права*. Москва: Зерцало, 2002. 288 с.
47. Липинский Д.А. *Юридическая ответственность*. Тольятти: ВУиТ, 2002. 400 с.
48. Малейн Н.С. *Юридическая ответственность и справедливость*. Москва: Юрид. лит., 1992. 215 с.
49. Малько А.В. *Стимулы и ограничения в праве*. Саратов: Издательство Саратовского Университета, 1994. 184 с.
50. Марченко М.Н. *Теория государства и права: учебник. 2-е изд., перераб. и доп.* Москва: Проспект, 2009. 656 с.
51. Рарога А.И. *Уголовное право России. Части Общая и Особенная*. Москва: Эксмо, 2009. 496 с.

LISTA LUCRĂRILOR ȘTIINȚIFICE, ȘTIINȚIFICO-METODICE, DIDACTICE

1. Articole în reviste naționale, categoria C:

1. Bostan Ina, Covali Sorina. Regimul juridic al sancțiunilor din domeniul bancar. În: Revista Meridian Ingineresc nr. 3, 2014. p. 73-77 (0,3 c.t.)
2. Bostan Ina, Nicolaev Elena. Aspecte teoretice privind regimul juridic al sancțiunilor civile. În: Legea și viața nr. 8, 2016. p. 40-48 (0,6 c.t.)
3. Bostan Ina. Noțiunea, conținutul și clasificarea sancțiunilor juridice. În: Legea și viața nr. 8, 2015. p. 33-37 (0,3 c.t.)
4. Bostan Ina. Aspecte teoretice privind regimul juridic al sancțiunilor contravenționale. În: Jurnalul juridic național: teorie și practică nr. 10, 2015. p. 60-65 (0,4 c.t.)
5. Bostan Ina. The concept, the concept and the classification of the legal sanctions. В: Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Сер. Юриспруденція 2015, nr. 14, том 1. p. 29-31 (0,2 c.t.)
6. Bostan Ina. Principiile aplicării sancțiunilor juridice. În: Studii Juridice Universitare nr. 1-2, 2016. p. 130-146 (0,5 c.t.)

2. Materiale ale comunicărilor științifice:

7. Bostan Ina. Regimul juridic al sancțiunilor disciplinare. În: Conferința Științifică Internațională a doctoranzilor „Tendințe contemporane ale dezvoltării științei: viziuni ale tinerilor cercetători”: Teze, Chișinău: Artpoligraf, 2014. p. 122 (0,5 c.t.)
8. Bostan Ina. Natura juridică a sancțiunii. În: Universitas Europaea XXI : Știința universitară în contextual integrării europene — Promovarea drepturilor omului în contextul integrării europene: teorie și practică: Conf. șt. teoretico-practică intern. Chișinău: U.L.I.M., 2013. p. 244-248 (0,3 c.t.)
9. Bostan Ina. Legal sanction in the social punishment system. În: Proceedings of the International Conference European Union's Hystory, Culture and Citizenship 6th edition. Bucharest: Publishing House, 2013. p. 257-262 (0,4 c.t.)
10. Bostan Ina. The evolution of the legal sanction in some ancient state entities. În: Proceedings of the International Conference European Union's Hystory, Culture and Citizenship 9th edition. Bucharest: Publishing House, 2016. p. 848-863 (0,4 c.t.)
11. Bostan Ina. Theoretical and practical aspects of the criminal sanctioning system of the Republic of Moldova. În: Proceedings of the International Conference European Union's Hystory, Culture and Citizenship 7th edition. Bucharest: Publishing House, 2014. p. 448-456 (0,6 c.t.).

ADNOTARE

Bostan Ina, „Sanctiunea – obiect al raportului juridic de raspundere”. Teză de doctor în drept; Specialitatea: 551.01 – Teoria Generală a Dreptului, Chișinău, 2017.

Structura tezei este următoarea: Introducere, patru capitole, concluzii generale și recomandări, bibliografia din 284 numiri, 170 pagini text de bază. Rezultatele obținute au fost publicate în 11 lucrări științifice, volumul total al publicațiilor la temă este de circa 4,3 c.a.

Cuvinte-cheie: sancțiune juridică, pedeapsă, constrângere de stat, răspundere juridică, normă juridică, normă socială, eficacitate juridică, ordine de drept.

Domeniul de studiu: Teoria generală a dreptului.

Scopul și obiectivele prezentei teze: Lucrarea își propune ca *scop* cercetarea complexă și multilaterală a conceptului sancțiunii juridice - ca obiect al raportului juridic de răspundere, prin determinarea naturii sale juridice, a conținutului, caracterelor, funcțiilor, scopului, principiilor de aplicare, eficacității sancțiunii, fapt ce va contribui la argumentarea științifică a acestui concept întru formularea recomandărilor de perfecționare a cadrului instituțional, juridic și normativ, în vederea reliefării aspectului acesteia.

Atingerea scopului propus presupune realizarea următoarelor *obiective*: examinarea doctrinei juridice și identificarea opiniilor și teoriilor existente privind sancțiunea juridică ca obiect al raportului de răspundere; fundamentarea teoretică a conceptului de raport juridic de răspundere și stabilirea legăturilor indisolubile între noțiunile de sancțiune juridică și raport juridic de răspundere; examinarea naturii juridice a sancțiunii prin studiul comparativ al definițiilor furnizate de doctrină și formularea unei noi definiții ale sancțiunii; cercetarea evoluției sancțiunii juridice și identificarea criteriilor ce diferențiază sancțiunea juridică de cea morală și religioasă; identificarea caracterelor, scopului și funcțiilor sancțiunii în cadrul raportului juridic de răspundere; identificarea și sistematizarea celor mai importante clasificări ale sancțiunilor juridice; identificarea și sistematizarea principiilor aplicării sancțiunilor juridice, precum și investigarea și elucidarea problemei eficienței sancțiunilor juridice; determinarea și stabilirea regimului juridic al sancțiunilor juridice, în cadrul diferitor raporturi de răspundere juridică; elaborarea propunerilor și recomandărilor ce vizează completarea doctrinei și perfecționarea legislației Republicii Moldova în această problemă.

Noutatea și originalitatea științifică a prezentei teze este determinată de scop și obiective, derivate din modalitatea de abordare a problemei, din însăși natura obiectului de cercetare. În primul rând, cercetarea efectuată se axează pe investigarea și identificarea studiilor și lucrărilor de specialitate, întru sistematizarea aparatului critic incident în această materie. În al doilea rând, noutatea derivă și în includerea în analiză a diferitor tipuri de sancțiuni, ceea ce permite o analiză complexă a sancțiunii, prin operațiuni de generalizare, abstractizare și sistematizare a trăsăturilor, funcțiilor, scopului sancțiunilor juridice ca obiect al raportului juridic de răspundere.

Problema științifică soluționată constă în elaborarea instrumentarului de identificare și fundamentare științifică a conceptului sancțiunii juridice – ca obiect al raportului juridic de răspundere, fapt care determină evidențierea acestuia în cadrul dimensiunii subiective de ansamblu a răspunderii juridice, iar prin consecință și dezvoltarea sistemului de reglementare a sa, considerent ce duce la clarificarea și perfecționarea pentru teoreticienii și practicienii din domeniul dreptului a celor investigate, în vederea implementării ultimelor modificări și completări operate în cadrul acestui studiu.

Semnificația teoretică este determinată de noutatea sa științifică, actualitatea și concluziile generale formulate. Astfel, concluziile și recomandările enunțate în teză, vor permite dezvoltarea anumitor direcții în știință, legislație și practică. Aceasta, la rândul său, va determina revizuirea opiniei tradiționale cu privire la sancțiunea juridică.

Valoarea aplicativă a tezei constă în faptul că analizele științifice ce se desprind din teză, vor putea fi utilizate: în plan teoretico-științific, ca material suplimentar pentru o înțelegere mai complexă a fenomenului sancțiunii juridice în cadrul raportului de răspundere juridică; în plan didactico-științific - la predarea cursului de Teorie generală a dreptului; în plan normativ-legislativ - la realizarea procesului de legiferare ce vizează elaborarea și modificarea unor acte normative.

Implementarea rezultatelor științifice. Rezultatele principale ale tezei au fost prezentate și comunicate în cadrul mai multor conferințe internaționale și naționale, publicate în diverse reviste de specialitate, fapt ce a contribuit la îmbogățirea cadrului teoretic național. Concluziile generale și elementele de noutate și-au găsit implementarea în programa analitică a cursului de Teorie generală a dreptului la ULIM.

ANNOTATION

Bostan Ina, „Sanction - the object of the legal liability report”. Thesis for obtaining the scientific degree of doctor of law; Specialty 551.01 - The General Theory of Law, Chişinău, 2017.

The **thesis's structure** is the following: the introduction, four chapters, the general conclusions and recommendations, the bibliography consisting of 284 names, 170 pages of basic text. The obtained results have been published in 11 scientific works and the total volume of the publications is about 4,3 author sheets.

Key words: legal sanction, punishment, state constraint, legal liability, legal norm, social norm, legal effectiveness, law order.

The field of study: The general theory of law.

The thesis purpose and objectives: The paper has the *purpose* to make a complex and multilateral research about the legal sanction phenomenon as an object of the legal liability report, by determining the legal nature of the content, its characters, functions and purpose, which will contribute to the scientific demonstration of this concept, in order to formulate recommendations to improve the institutional, legal and regulatory framework, in order to highlight this aspect.

Achieving this goal involves the following *objectives*: examining the legal doctrine and identifying the existing theories and opinions regarding the legal sanction as the object of legal liability; theoretically justifying the concept of the legal liability report and setting indissoluble connections between the concepts of legal penalty and legal liability report; examining the legal nature of the sanction, through the comparative study of definitions provided by the doctrine and formulating a new legal concept of sanction; researching the development of legal sanction and identifying the criteria which distinguish the legal sanction from the social, moral and religious concerns; identifying the purpose and the character of the functions of the penalty under legal liability report; identifying the sanction's characters, goals and functions within the legal liability report; identifying and systematizing the most important classifications of legal sanctions; identifying and systematizing the principles of legal sanctions' applications, as well as investigating and clarifying the effectiveness of sanctions; determining and establishing the legal regime of legal penalties under the various reports of legal liability; elaborating the proposals and the recommendations aimed at improving the doctrine and the legislation of the Republic of Moldova in this issue.

The scientific novelty and originality of this thesis is determined by the purpose and the objectives derived from the method of approach to the problem, from the very nature of the object of research. Firstly, the research carried out focuses on investigation and identification of specialized studies and works, in order to formulate a critical apparatus in this matter. Secondly, the novelty derives from the inclusion in the analysis of various types of sanctions, which allow a comprehensive analysis of the sanction, through generalization and abstraction operations and systematization of the traits, the functions and the purpose of the legal sanctions as the object of the legal liability report.

The scientific resolved problem is to develop the scientific instruments for identifying and scientifically supporting the concept of legal sanction as the object of legal liability report, which determines its prominence within the subjective dimension overview of legal liability, and subsequently through the development of its regulatory system, the reason leading to clarification and further improvement for the theorists and practitioners in the legal field of the investigated things in order to implement the latest changes and additions that have been made in the context of this study.

The theoretical value is determined by its scientific novelty, modernity and general conclusions. Thus, the conclusions and recommendations set out in the paper will enable the development of certain directions in science, law, and practice. This, in turn, will result in a revision of the traditional opinion regarding the legal sanction.

The applied value of the thesis lies in the fact that the scientific theses which detach from the thesis will be used scientifically and theoretically, as additional material for a more complex understanding of the legal sanction phenomenon within the legal liability report; in the didactic-scientific plan, teaching the course of *The general theory of the law*; in the normative-legislative plan, to achieve the legislative process aiming at elaboration and amendment of some normative acts.

The implementation of the scientific results. The main results of the thesis were presented and communicated in several international and national conferences, published in various specialty magazines, the fact that has contributed to the enrichment of the national theoretical framework. The general conclusions and innovations have been implemented in the analytical program of the course of study *The general theory of law* at ULIM.

АННОТАЦИЯ

Бостан Инна, „Санкция как объект правоотношений юридической ответственности”. Кандидатская диссертация в области права; Специализация: 551.01 - Общая теория права, Кишинев, 2017.

Структура диссертации: введение, четыре главы, выводы и рекомендации, библиография из 284 наименований, 170 страниц основного текста. Результаты были опубликованы в 11 научных работах, общий объем публикаций по теме составляет около 4,3 а. л.

Ключевые слова: правовая санкция, наказание, государственное принуждение, юридическая ответственность, правовая норма, социальная норма, юридическая сила, правопорядок.

Область исследования: Общая теория права.

Цель и задачи данной работы: *Целью* работы является комплексное и разностороннее исследование понятия правовой санкции как предмета правоотношений ответственности путем определения ее правового характера, содержания, особенностей, функций и целей, что будет способствовать научному обоснованию данного понятия для разработки рекомендаций по улучшению институциональной, правовой и нормативной базы, с целью выявления ее проявлений.

Для достижения поставленных целей необходимо выполнить следующие *задачи*: изучить правовую доктрину и выявить существующие мнения и теории в отношении правовой санкции как предмета правоотношений ответственности; дать теоретическое обоснование понятию правоотношения ответственности и установить неразрывную связь между понятиями правовой санкции и правоотношения ответственности; исследовать правовой характер санкции посредством сравнительного изучения определений, приведенных доктриной, и сформулировать новое определение правовой санкции; исследовать эволюцию правовой санкции и определить критерии, отличающие правовую санкцию от социальной, моральной и религиозной; определить особенности, цели и функции санкции в рамках правоотношения ответственности; выявить и систематизировать наиболее важные классификации правовых санкций; выявить и систематизировать принципы применения правовых санкций, а также изучить и выяснить проблему эффективности правовых санкций; определить правовой статус юридических санкций в рамках различных правоотношений юридической ответственности; разработать предложения и рекомендации, направленные на дополнение доктрины и улучшение законодательства Республики Молдова по этому вопросу.

Научная новизна и оригинальность диссертации определяются целями и задачами, вытекающими из подхода к вопросу, из самого характера предмета исследования. Во-первых, проведенное исследование направлено на изучение и выявление специализированных научных работ для систематизации критических взглядов в этом вопросе. Во-вторых, новизна проявляется и во включении в анализ различных видов санкций, что позволяет осуществить комплексный анализ санкций посредством обобщения, абстракции и систематизации особенностей, функций, целей правовых санкций как предмета правоотношения ответственности.

Решенная научная проблема заключается в разработке инструментов для выявления и научного обоснования концепции правовой санкции как объекта правоотношения юридической ответственности, чем обусловлено ее выделение в рамках общего субъективного измерения юридической ответственности и также, как следствие, развитие системы ее регулирования, что приводит к уточнению и улучшению понимания исследованного вопроса для ученых и юристов-практиков в целях внедрения новейших изменений и дополнений, внесенных данной диссертацией.

Теоретическое значение определяется его научной новизной, своевременностью и сформулированными общими выводами. Таким образом, содержащиеся в диссертации выводы и рекомендации позволят развить определенные направления в науке, законодательстве и практике. Это, в свою очередь, приведет к пересмотру традиционного представления о правовой санкции.

Ценность работы в том, что научные тезисы, вытекающие из исследования, могут быть использованы: на научно-теоретическом уровне в качестве дополнительного материала для более полного понимания явления правовой санкции в рамках правоотношения юридической ответственности; на научно-педагогическом уровне, при преподавании курса общей теории права; на нормативно-правовом уровне, при осуществлении законодательного процесса, направленного на разработку и внесение изменений в некоторые нормативные акты.

Внедрение научных результатов. Основные результаты исследования были представлены на нескольких международных и национальных конференциях, были опубликованы в различных отраслевых печатных изданиях, что способствовало развитию национальной теоретической базы. Основные выводы и нововведения были применены в аналитической программе курса Общей теории права в университете ULIM (Международном Свободном Университете Молдовы).

BOSTAN INA

**SANCTIUNEA – OBIECT AL RAPORTULUI JURIDIC DE
RĂSPUNDERE**

SPECIALITATEA 551.01 – TEORIA GENERALĂ A DREPTULUI

Autoreferatul tezei de doctor în drept

Aprobat spre tipar: 12.06.17

Hârtie ofset. Tipar ofset.

Coli de tipar: 2.3

Formatul hîrtiei 60x84 1/16

Tirajul 50 ex.

Comanda nr. 64/16

Centrul Editorial – Poligrafic al USM str. Al Mateevici, 60, Chişinău, MD-2011